

DISCURS NECROLÓGICH

pronunciat en l'

ATENEO LIBRE DE CATALUÑA

EN LA VETLLADA DEL DIA 27 DE FEBRER, CONMEMORATIVA
DEL MÚSICH-POETA POPULAR

EN JOSEPH ANSELM CLAVÉ

Senyors:

VAIG á parlarvos d' un artista amich. Tots vos-
altres ó casi bé tots l' haureu conegut, y
quants tingueren ocasió de tractarlo. l' apre-
ciariau pel seu caràcter bondadós, per l' hon-
radesa que en tots los actes seus resplandia,
per la llealtat ab qué en totes ocasions obrava. Jo l'
estimava per un doble vincle; l' estimava jo per aquelles
circunstancias en tothom apreciables y l' estimava perque
m' havia donat probas de son carinyo envers á mi.

Pero m' esforsaré en fer abstracció d' aquesta intimi-
tat; vull prescindir d' aquestas relacions especials; no vull
véurer en Clavé més que al músich-poeta eminentment
popular, que ab sa mort ha deixat en l' Art un vuyt in-
mens; no vull véurer en Clavé més que al insigne artista
qual recort ha de brillar ab caràcters d' eterna fermesa en
lo blassó patri, encara que alguns poch esperits mesquins
s' oposen á que un nom tan preclar figure estampat de-
munt d' efímeras parcs. Semblanta injusticia ha de cáu-
rer per ella mateixa; encara que no existís l' «Ateneo

Lliure de Catalunya» per aquest y altres especials cassos, sempre, 'ls homes que com en Clavé y 'n Fortuny y 'n Cerdá y 'n Ortiz de la Vega, ab sas obras y ab sos fets han donat dias de gloria á sa patria, sempre serán brillants estrelles en lo cel de la patria mateixa, encara que 'ls seus noms, en lletras estudiadament pintadas, no aparescan com simples medis d' ornato en las cornisas d' un obscur aposento.

*
* *

¡Tres dias fa, senyors, que varen cumplir cinch anys...! La modesta vivenda del célebre artista, presentava un aspecte de sublime tristesa. En aquella morada, bressol de tantas creacions populars; allí, ahont en Clavé havia vist las bellas albadas qu' en sos cants descriu; allí, ahont escoltava 'ls refilets de las aus campestres; allí, ahont sentia 'ls perfums primaverals de nostres boscos; allí, ahont los aires purs de nostras montanyas, besavan son front; allí, ahont sorprenia las tendras amoretas que 's deyan los pastors y las pastoras; allí, ahont l' inspiravan las armonías dels tallers; allí, ahont sentia créixer en son cor la flama del foch patri; allí, finalment, ahont recordava las senzillas festas y costums de nostras costas y de nostres camps... ¡allí mateix jeya 'l creador en son llit mortuori! Rodejavan son cadáver, coronas, joyas y atributs artístichs, que li havian valgut alguns dels triumfos alcansats en vida; y cubert de negre crespó, com pera recullir los ays del dolor que allí s' exhalavan, presidia aquell quadro de mort l' honrós estandart de la Societat coral d' Euterpe.

Lo geni que tots ploravan extingit en aquell cos jacent, havia donat los seus fruyts. En Clavé havia mort, pero no 'l recort seu, que aquest permaneix sempre palpitant en lo cor de sos amichs, y á las obras d' ell anirá unida sempre sa memoria. Mentras lo Maig donga flors, y murmurin del Ter las cristallinas aigas, y no s' estingesca l' amor de la patria en los nets dels almogavers, en Clavé viurá.

*
* *

Un amich meu, en un conciensut treball, sobre 'n Clavé, sa vida y sas obras, ha dit que en son concepte debia examinársel com á poeta y com á músich á la vegada, ja que no comprenia la poesía de 'n Clavé sense la seva música, ni aquesta sense aquella.

En tant crech acertada aquesta opinió, en quant encara vaig més enllá. Per mí ha d' estudiarse á n' en Clavé com á poeta, com á músich y com á home, tot á la vegada. Lo geni, per regla general es absorvent; se tralluheix en tots los actes del home; es una potencia que 's fa soberana del individuo, y aixís se posa de manifest en ell mateix en tots sentits. En Clavé era de caràcter dols, de natural espontáneo, y aquesta dolsura, aquesta espontaneitat la veiem en sos cants musicals y en sa poesía.

Recordem al atzar una de las composicions *La queixa d' amor*. Es prou coneguda y de memoria sabém tots aquella dolsa melodía, aquell cant espontáneo ab que 'l pastor enamorat demana 'l sí á sa senzilla estimada. Aquella mateixa dolsura y espontaneitat la trobém en la lletra del idili. Aixís parla 'l pastor:

No bé t' he mirat,
pitèra nineta,
tos ulls han forjat
bullenta sageta
que 'l cor m' ha cremat.

Pobret! pur com grum,
s' abrusa hi ha estona,
com cega 's consum
gentil papallona
del sol en la llum.

Endolsa ma sort,
pastora galana!
Com náufrech lo port,
mon pit te demana,
plorant, un conhort.

Que t' aman son molts;
ja ho sé! mes, noyeta,
jo tem tornar pols
si aquesta boqueta
no 'm dona un sz dols.

Y 's deu advertir que 'l metro ab qu' están escritas aquestas quintillas, no 's presta certament á grans artificis. L' idioma catalá es més enérgich que dols, y pera evitar l' aspror natural de l' energia, no es l' art menor, no son los versos de pocas sílabas los més apropósit. Y ab tot, llegeixis aquella demanda del pastor y observis que á la vegada qu' es expontánea, de cap de las maneras rebuscada, atrau per la dolsura.

Continúa l' idili: accedeix la noya á tant sentida demanda:

Ab grat atractiu
al bell jovenet
la nina sonriu,
y en torn del marget
ressona festiu
un dols petonet.

Y vibra entre 'ls pins
frondosos y bells
dels boscos vehins,
lo cant dels aucells,
lo crit dels mastins
y 'l bel dels anyells.

Y l' oreig de la tarde que 's banya
de la flor boscatana en l' olor,
diligent per lo plá y la montanya
va escampant parauletas d' amor.

Aquí tením, donchs, la música, la poesia y 'l caràcter d' en Clavé; personalitat que per més que volguessem tan sols sabriam considerarla en sí y jamay en tres aspectes distints, qu' en realitat no ho son.

La música es l' expressió de lo bell per medi del só; la poesia es l' expressió de lo bell per medi de la paraula; y l' una y l' altra quan s' expressan ab espontaneitat, son lo llenguatge més directe de l' ánima. No cab, donchs, en Clavé, músich y poeta expontáneo, establir líneas divisorias entre l' individuo y l' artista; y per aixó es que parlarem d' ell indistintament considerantlo, segurs de no fer un treball digne del subjecte á qui 's refereix, pero sens

correr lo risch, quan menys, de dividir la seva personalitat.

*
**

En Clavé va neixer en aquesta ciutat lo dia 21 d' Abril del any 1824.

S' han popularisat algunas anécdotas referentas á sa edat infantil, que proban la vocació que en aquells tendres anys ja demostrava per la música y fins per las masses corals, organisantlas de noyets, que posantse al devant de las bandas militars que sortian del quartel de la Dressanas, entonavan aquellas pessas musicals que la militar xaranga debia tocar per primera volta, y que 'l noyet Clavé havia retingut en la memoria y ensenyat á sos companys, escorrentse dintre del quartel en las horas d' academia. ¡Tan cert es que l' artista naix artista, com diu la locució vulgar!

Pero si doném per certa aquesta locució, que per multitud d' exemples, com en aquest, veyém confirmada, no succeheix aixís ab un altra creencia general que tením per erronea, y que ara 'ns surt al pas.

En Clavé, en los primers anys de la seva pubertat, va sentir amor per una noya; un amor que no sigué per ella correspost. Y aquí vé la frase comunment admesa: «l' amor fa poeta». No ho crech exacte: crech que 's pren la causa per l' efecte. L' artista, ja sia poeta, ja músich, ja pintor, ha d' estar dotat precisament d' una imaginació ardenta y en ella 's forma un ideal y 'l pren per objectiu. En mon concepte, ni 'l Dante, ni 'l Petrarca, ni 'l Tasso, ni Rafael, foren artistas porque 's trobessen ab una Beatris, ab una Laura, ab una Leonor, ab una Fornarina. No: 'l sentiment artístich era en ells innat; á impulsos d' aquest sentiment tenian un ideal de bellesa en l' imaginació, y á aquest dedicava l' un los seus cants, l' altre 'ls seus sonets, l' altre las sevas cansons, y pintava l' altre las sevas cándidas Verges. En una paraula: no com creu la generalitat sigueren aquells artistas célebres porque es-

timaren ab passió, nó; per mi 'ls termes deuenen invertir-se; sentiren amors tan intensos perque eran artistas.

Aixís es que 'n Clavé, no perque ferís amargament lo seu jove cor aquella ilusió perduda, deixá d'esser artista; ni per aixó sigué d'allí endavant lo poeta que canta no més dolors y tristesas; ni sigué tampoch per aixó 'l músich que sent tan sols melodías melancólicas: es lo poeta que canta esperansas y alegrías, es lo músich que ab ritmes apropiats descriu amors naxents y festas bulliciosas.

Pera demostrárvosho, bastará recordar *Las ninas del Ter*, *La brema*, *Los pescadors*, *La nina dels ulls blaus*, *Los xiquets de Valls*, *Las caramellas* y tantas y tantas altrás composicions corals, escrites després d'aquells desgraciats amors y que s'han fet populars per lo apacibles y festivas.

No volém, per aixó, negar l'influencia que tenen en l'artista las contrarietats que troba en lo camí de la seva vida. Aquestas contrarietats se reflectan en alguna de sas obras, pero son accidentals.

Si l'art es l'espressió del sentiment, quan aquest se troba afectat, la creació artística d'aquells instants ha de respondre á l'afecció de que 's troba posseït l'artista. De tal manera, en Clavé, en alguna hora de sufriment moral, que tan abundaren en sa vida agitada; en un d'aquells moments de congoixa, en que la fantasía sols exhala clams d'amargura; concebeix lo dolor de una noya presa d'*anyorament* y de sa lira 's despren aquella sentida poesia, que ab justicia ha acceptat com una joia la literatura catalana, y en la qual acaba la noya dient:

Presa de greu fatiga
soleta ploro
mon goig ausent.
Ell á tornar molt triga...
y en tant jo moro
de *anyorament*.

—
¡Cert qu' es un fer torment
lo mal d'ausencia!
¡Cert qu' es un fer torment
LO ANYORAMENT!

*
* *

La musa 'e Beranger diu: jo só filla del poble y del poble son los meus amors. La de 'n Clavé pot dir aixís mateix: só filla del poble y per ell son los meus cants. Examineu sas obras: las melodías recordan aquellas cançons que ningú sab qui las ha compostas, de generació expontánea en los llochs ahont se senten; que si han nascut en las costas del mar, imitan los remors de las onadas; que si han nascut en los boscos, sembla que han donat forma á las armonías del fullatje manejat per las brisas, que si han nascut en los vilatjes, son tranquilas com la vida de sos moradors; que si han nascut en los tallers, son bulliciosas com lo mohiment de la maquinaria.

La poesia está escrita en la franca parla del poble; recull en ella las típicas locucions, las frases características, qual origen es tan desconegut com lo delas cançons aquellas.

Y l' acció dels seus petits dramas lírichs se desenrotlla entre pescadors, gent del camp, pastors, pastoras y obrers.

Ja ho hem dit: la musa d' en Clavé es filla del poble y sols entre 'l poble troba esplayament, no s' empresona jamay en los palaus y en los castells feudals; aspira l' aire de la llibertat; son sas catifas l' herbam dels prats y 'ls sorrals de las platjas; es lo sostre que 'l cubreix, l' espay blavench del cel.

Y aquí veureu com ab en Clavé es hu l' home y l' artista. S' inspira en lo poble y dona al poble los cants que la seva inspiració li revela; y al mateix temps com á home, com á ciudadá, sacrifica la seva tranquilitat y 'l producte del seu treball en aras del bé comú. Com si la llibertat de la musa seva se li ficsés en la pensa, vol la llibertat pera 'l poble, com la vol per ell mateix; mes que pera ell mateix, pera 'l poble. Y no s' acontenta ab lo desitj, no s' acontenta ab l' aspiració; vol cimentar lo benestar dels fills del treball, y 'ls congrega pera que s' aussilien mútuament, y 'ls arrebatata dels sitis, abjectes pera que 's perfeccione 'l seu sentiment moral, y 'ls educa porque

coneixen los drets que 'ls pertanyan y 'ls debers que tenen de cumplir.

Ab aquestos fins en 1845 fundá la Societat musical «La Aurora», que cinch anys després cambiá la denominació per «La Fraternidad», primera coral d' Espanya, composta d' una cuarentena d' individus. La veu pública, 'ls diaris, aplaudiren ab tota expontaneitat al jove músich y poeta, al geni emprenedor que orlat lo front de doble corona artística, obria als artesans de bat á bat las portas del temple del Art. Acceptaren los obrers aquesta bandera que 'ls conduhia á la perfecció material, moral é intelectual; la seguiren ab entussiasme y á n' els dos anys ja hi havia solsament en Barcelona quatre societats corals, y á últims de 1852 se n' havian organísat deu en Catalunya; en 1853 vintiuna y en 1861 no quedá en lo Principat poble d' alguna importancia que no la tingués, arribant en Maig d' aquell any al nombre de vuitanta cinch.

Tots los dias anavan en augment aquestas associacions filarmónicas en Catalunya, y cada una d' ellas creixia continuament. Apenas quedaren obrers catalans que no anessen ab entussiasme á engrossar las filas d' aquet exercit de la pau y de la fraternitat.

L' obra de 'n Clavé va péndrer proporcions colosals. Lo poder del géni es sobrenatural; res l' iguala. Los antichs Pelasgues fabricaren edificis de tan grossas dimensions, que per la posteritat s' han atribuit á una rassa de gegants; donchs bé: aquells murs ciclopeos cauhen á la mes suau alenada del géni. Colon, á impulsos del seu géni enfonsá las columnas d' Hércules, y á l' altra part dels mars cerca un món y 'l regala á l' humanitat; Galileo, s' enlaira fins al cel y esquinsa 'l vel del misteri en que 'ls astres estavan cuberts; Wassington, pulverisa las pesantas cadenas de l' opressió y dóna la soberanía al seu poble; Franklin, re-dueix á l' impotencia al agent mes aterrador que tenen las tempestats; y 'l nostre artista, també á impulsos del seu geni, ab la més bella de las bellas arts, suavisa las costums de la classe social que més penosament guanya 'l pá

ab la suhor del seu rostre, de las masses que per son natural han de tenir major rudesia, y que deuen ser més dignas d'atencions per la importancia de la seva activitat.

* * *

La justa fama que adquiriren las societats corals, la popularitat de que 'ls seus cants gosavan, va fer que 'n Clavé pensés que aquells senzills cantors puguessen obtindre resultats materials d'alló mateix que tan bons los n'hi proporcionava de morals. Obeint a aquest fí, en Juliol del 53, comensá «La Fraternidad,» en los jardins de la Ninfa, baix la direcció del seu fundador, una série de concerts vocals á instrumentals, que després de la quinta funció se tingueren que suspendre, á pesar de ésser acceptats ab entusiastas aplausos pel públich, perquè una autoritat gubernativa, com nosaltres fem, pero ab objecte molt distint del nostre, no sabia véurer ab en Clavé la personalitat del artista separada de la personalitat del home. Creya més; creya que l'idea del artista estava subordinada á l'idea del polítich, y 's complauía en posar rebuscats obstacles á aquells concerts, fins que lográ la suspensió d'unas funcions tan civilisadoras... ¡Mentres que 's donavan, baix la protecció de las mateixas autoritats, un altra mena d'espectacles, que per més que sigan de pura rassa espanyola, sempre que 'ls veyem anunciats nos portan á la memoria las sanguinarias y asquerosas orgías del baix imperi romá!

En un pit de la fermesa del de 'n Clavé, aquestas contrarietats, lluny de desanimarlo, li donavan novas forsas y no vacilá en constituirse en empresari en los jardins d'Euterpe, per cual motiu cambiá 'l nom de «La Fraternidad» pel de «Societat de Euterpe», y allí inaugurá los concerts matutinals y poch després los vespertins, que totas las classes barcelonesas estimaren en lo molt que valian. En aquells jardins se sentiren per primera vegada *Las flors de Maig*, *La queixa d'amor*, *La nina dels ulls blaus*, *Lo pom de flors*, *Cap al tart*, *Lo somni de una*

verge, De bon matí, Los pescadors, La brema, y altres y altres composicions corals, quals ecos, transportats per las auras populars debian omplir d'armonía fins los llocs més desconeguts de la catalana terra. En aquella época l'èxit brillant de las armas espanyolas en Africa va fer vibrar en la lira de 'n Clavé la corda de la patria y saludá aquells fets gloriosos ab lo cor militar *Honra á los bravos*, y ab los rigodons bélichs *Los nets dels almugávers*, que las cinch parts que tenen es cada una d'ellas un himne d'entusiasme.

Y volgué allavors donar encara un' altra mostra eloqüent del seu amor patri, celebrant en honor dels vencedors un gran festival, lo primer que en Espanya se celebrá, en lo qué hi prengueren part docents coristas y centcinquanta músichs.

Altres grans festivals doná més tart, essent lo més notable 'l del any 1864, en lo qual lográ reunirhi 57 societats corals, compostas de 2,090 coristas, que juntats á una orquesta de 300 músichs, obeian tots á la batuta de 'n Clavé, com si fos una sola veu la que cantava.

Y 'ls balls corejats, y 'ls concerts y 'ls grans festivals, no eran prou pera satisfer l' anhel del músich-poeta. Nosaltres l' hi havem sentit esclamar varias vegadas: «Sentiria que la meva mort fòs també la de las Societats corals y no deixaré de fer quants sacrificis se m' indiquen pera animar á altres músichs á que continuen los meus esforços.» «Que se 'm donguin obras que merescan acceptació, deya, y 'ls hi donaré en los concerts un lloch preferent.» Siguérem testimonis de la satisfacció ab que rebé l' «Arre, Moreu» del ampurdanés Ventura, y tots vos recordareu de que apenas donava concert en lo que no formés part del programa aquest aplaudit coro.

A aquest anhel responian los concursos corals que celebrá en 1862, 63 y 64, pera premiar á las Societats que millor cantessen un coro á la seva elecció, y al autor del millor coro que 's presentés.

Y pera estimular als seus deixebles, va ab ells á Sara-

gossa y á Madrid y per totas parts son los elogis unánims y 'ls aplausos espontáneos com en Catalunya; y popularisa noticias musicals y las reglas del art, fundant los periódichs «El Eco de Euterpe» y «El Metrónomo»; y essent President de la Diputació provincial y Diputat á Córts, no 's deixá en olvit la direcció de la Societat d' Euterpe; y essent Gobernador civil de Castelló de la Plana, s' inspira en una festa popular y escriu la seva obra darrera, *Goigs y planys*. ¡En aquesta serenata, com en sos anys d' infantesa, invoca 'n Clavé 'ls perfums de las flors que la Primavera regala..., las auras puras de Maig, misatjeras d' amor...! ¡Verdaderament lo cor del artista gosa de juventut eterna!

Va compóndrer aquesta obra en Juny de 1873, y ¡fatal contrast! poch mesos més tart, quan la naturalesa estava despullada dels seus atractius; quan no hi havia flors, ni aus, ni dias falaguers, ni vespradas apacibles; quan lo dolor es més amarch, per l' ausencia de dolsuras en l' univers..., ¡una freda ratxa de ivern se 'n emportá la postera alenada del inspirat cantor, barrejada ab los dolorosos sospirs de Catalunya y los laments del Art patri desconsolat...!

*
* *

En Clavé perteneix tant en música com en poesia á la verdadera escola astística, á l' escola realista; y la califico de verdadera perquè á mon modo de véurer l' idealisme es un somni, es una exageració; es, en una paraula, una falsetat. Los idealistas no poden donarse per ofesos, si volen ésser lógichs; descriurer una cosa que no existeix ni hi ha possibilitat de que existesca, es descriurer consientment una falsetat; y en consecuencia, la seva escola no pot ésser vera. En mon sentir, donchs, sols es admisible 'l realisme; pero es d' advertir que parlem d' Art, y per lo tant, lo realisme que admetem es l' artístich. L' art té per nort lo bell; l' artista no es un un rastrer copista de la naturalesa. Expressar las cosas tal qual ellas son, sense

donalshi forma bella, sense netejarlas de lo que pot ferlas repugnantas, aixó no es lo realisme, es lo servilisme. En Clavé es realista en lo bon sentit de la paraula; cerca en la naturalesa sas inspiracions y 'ls hi dona bella forma; d' aquí l' espontaneitat dels seus cants musicals y poétichs que sense aquesta qualitat no foran populars.

Dífícilment trobarém un altre compositor que tinga la música mes bén apropiada y millor adoptada á la lletra que ho es la de 'n Clavé. Es natural: sentía una inspiració, y com que 'l poeta y 'l músich eran un mateix, no podian menys de sortir uniformes lo cant y la poesia.

No coneixem de 'n Clavé cap composició musical escrita sobre lletra d' altre autor, y aixó contribueix en gran manera á la perfecta adopció del ritme métrich al ritme musical en sas obras. Estém persuadits de que quant lo nostre artista concebía una melodia que degués servir pera un cant vocal, concebía simultaneament, sino las precisas paraulas, l' idea de la composició y 'l metro de la mateixa, pera que resultés unísson, diguemho aixís, l' acentuació del vers y del cantábil. En tant debía ésser aixís, en quant en alguna de sas composicions hi trovem versos que en la lectura presentan certa aspror; pero aquesta desapareix per complert en lo cant, de tal modo, que una volta sapiguda la música adaptada á aquell metro, se 'ns figura que aquell concepte no podia expressarse ab otras paraulas, sino que per precisió debia serho ab aquellas en que vé expressat.

La simultaneitat de la concepció respectiva de la lletra y 'l cant en las obras d' aquest autor, la deduhim també d' un altre fét. Apénas coneixem composició poética seva, que sia destinada senzillament á la lectura; casi bé totas están escritas pera ésser cantadas, ja á veus solas, ja ab acompanyament instrumental.

Una excepció notable té aquesta regla general. Hi ha un romans de 'n Clavé, escrit solsament pera ésser llegit, y no prescindiré de llegirlo per varias rahons. En primer lloch, perquè la poesia es sentidíssima; es la veu carinyosa del pare dirigintse á sas estimadas fillas, y es l' acent de

dolor sortit del cor del mateix pare recordant la mort d'altres dos fills estimadíssims. Un altre móvil que tinch pera donar lectura d'aquet romans, es la circumstancia d'haber mort, quan encara no contava quinze anys, una de las duas noyas á que en ell se refereix, Enriqueta, la qual, á pesar de sos pochs anys, habia ja publicat en l'«Eco de Euterpe» algunas composicions literarias. Idolatrava en Clavé á aquesta nena, com idolatrava á tots los fills seus, y testimonis de quant va sentir la seva mort, creyem en aquest moment honrar la memoria del pare, unint á son recort lo de un ser tan volgut seu. Y l'altra motiu que tinch es particular meu. Vaig ésser jo, sino 'l primer, un dels primers á qui 'n Clavé va llegir aquesta composició, y dich mal va llegir, perquè me la vá donar pera que la llegís jo mateix, no volguent posar en evidencia l'emoció que li produia 'l recort dels seus fills morts. Vaig llegirla y després li vaig demanár pera publicarla en los «Ramelets,» colecció que allavoras dirigiam junt ab los amichs Vidal y Valenciano y Lasarte, y'n Clavé va cedirmela pera la publicació. (1)

Ab aquesta poesia y ab los balls corejats «Enriqueta» y «Aurea Rosa» y ab «La Edat ditxosa» en Clavé va volguer deixar un testimoni de son amor de pare, com en tantas altras composicions lo deixava de son amor de espós.

Son amor al art está ben manifest en totas las obras sevas; y per si en ellas á algú no li semblés prou explícit nos vé á corroborarlo en los postrers instants de la seva vida.

A últims de janer d'aquell any, 1874, va estrenarse en lo Liceo la ópera «Edita di Belcourt» original del Director del Conservatori. La malaltía de 'n Clavé no 'l deixava sortir de casa, emperó gosava encara ab los triunfos artís-

(1) Aquesta poesia que llegí lo Sr. Roure fou publicada en lo número 6 any IV de LA RENAIXENSA.

tichs agens. Se condolia de no poguer assistir en persona á tributar sos aplausos al autor d' aquella ópera; volgué contribuir á las enhorabonas del modo que 'l seu estat li permetés, y escrigué la següent carta-felicitación:

«Señor don Mariano Obiols.

»Respetable maestro y distinguido amigo: En las próximas pasadas noches ha llegado hasta el lecho del dolor en que me tiene postrado una dolencia grave, el eco de los entusiastas plácemes y aplausos de un público inteligente, al acoger con la espontanea ovacion que se merece la magnífica obra «*Edita di Belcourt*» con que acaba de enriquecer el Teatro-Lírico, añadiendo un nuevo florón á la corona que ha venido V. labrándose con su talento esclarecido.

»Ya que no me ha sido dable unir personalmente mis humildes parabienes á los infinitos y más autorizados con qué le ha colmado á V. la brillante pléyade de artistas músicos de esta capital, permita V. que, desde el primer instante en que, hallando alguna tregua al sufrimiento, puedo, aunque con insegura mano, tomar la pluma, me apresure á felicitar á V. con mi corazón, por todo el grandioso triunfo que acaba V. de conseguir, triunfo que de hoy más registrarán los anales del divino arte, conmemorando la fecha del 28 de Enero de 1874 en que ha podido estimarse el valor intrínseco de la «*Edita*».

»Aunque privado del placer de la audicion de tan justamente celebrada ópera, á causa del mal estado de mi salud, no puedo resistir al deseo de confundir mi pobre aplauso en el concierto universal de bravos y palmadas que galardona una vez más el preclaro talento y el privilegiado númen que á V. distingue. Y al cumplir con este grato deber de mi conciencia, no dudo, queridísimo maestro, que V. sabrá apreciar en lo que vale la sinceridad del homenaje que tiene á honra tributarle su en-

»tusiasta admirador y respetuoso amigo Q. S. M. B.—
»*José Anselmo Clavé*.—Barcelona 6 de febrero de 1874.»

* * *

Ab aquestos rasgos, coneixeriau sens dupte lo qué 'n Clavé valía, si un altre us ho hagués espresat millor de lo que jo ho he fét. No obstant: lo sentiment tal qual es, no té explicació possible; pera compéndrer lo sentiment artístich de 'n Clavé, es necessari sentir las sevas obras. Ara 'n sentireu algunas d' ellas, y la seva audició, ab més eloqüència que cap veu humana lograría ferho, us dirá quan irreparable pérdua va sofrir, ab sa mort, l' art, y especialment l' art catalá, lo dia 24 de Febrer del any 1874.

Y acabo ab la seguretad de que la dolsura, 'l bon sabor de las melodías de aquells cants, que tant bé sab interpretar la Societat d' Euterpe, us farán oblidar l' insustancialitat del meu pobre treball.

CONRAT ROURE.

APUNTES

PERA LA MONOGRAFIA DE LA CATEDRAL BASILICA
DE SANTA CREU Y SANTA EULALIA DE BARCELONA

(continuació)

PORTAS.

Tres ne te eixa santa iglesia; la principal col·locada en la fatxada y las dos laterals col·locadas als extrems del crusero. De la primera, res se pot dir, puig, com ja havem dit moltes voltas, no hi ha res fet. No obstant, en lo arxiu de eixa catedral, se conserva un precios dibuix de la portada que la debia adornar; es un pergami de uns tres metros de llarch, que lo Sr. Pi y Margall descriu minuciosament (Bellezas de España.—Cataluña tomo 2.º)

Composan eixa portada, dos contraforts, que pujan á gran altura, iermenant ab atrevida agulla; los quals se apoyan sobre un robust zocol, qual comensament veyem ja format enterament aislats plens de imaginaria; ressaltos, motlluras y bocells. Al mitx, se obra la porta molt alfeisada, coronada per un altíssim frontis qual cúspide arriba á la altura de las agullas de los contraforts; pertany al estil flamigeo ó terciari, punt del art en que lo tipo ogival obtingué major plenitud de riquesa. Son alfeiser se divideix en cinch arcadas concentricas, comprenent la arquivolta exterior y lo arch del indrados, adornadas ab motlluras y bocells, y unidas per medi de un capitell comu. Además de un número considerable de Sants, adornan eixa portada varios ángels en actitud de tocar instruments de música. Lo principal, lo típich de

esta fatxada, lo que li dona verdader caràcter, es son colosal frontó, que arrancant del primer cos dels contraforts, se aixeca en línea recta, á contrastar ab la curva de las arcadas ogivals; los dos costats rectes que la enquadran, se trovan adornats ab grans y pomposas fullas, á manera de *grafios*. Se ignora qui, fou lo arquitecte que delineá eixa magnífica fatxada, puig mentras uns afirman que fou Gual, altres sostenen que tots sos rasgos indican esser de Roque; lo que sols pot asegurarse es que lo caràcter de eix dibuix, es del usat á principis del segle xv, y que lo estil de sas arcadas, se sembla molt al de la porta del claustre que surt al carrer del Bisbe. De eix dibuix, á que los anys han ja desmillorat bastant, y que á no duptarho lo faran desapareixer, se n' han tret cópias reduidas á sis pams, y de eixas, fotografias de la grandaria de placa, salvantse aixis de sa imminent ruina, y desaparició, gracias á 'l Cabildo que no tingué cap classe de inconvenient en deixarho copiar.

La segona porta, ó siga la col-locada á la dreta del crusero entrant, es la que comunica ab los claustros; está trevallada en pedra de cals, de gra sumament fi, essent de un estil distint, del de la catedral, mezcla de bizantí y gótic, lo que fa creurer fundadament, que eixa porta habia pertenescut á la catedral primitiva, com asegura la tradició; majorment si se te en compte que pot haber sufert alguna modificació, com fou lo estrenyer sa amplada, convertint de aquest modo son antich arch semi-circular, en arch agut ó peraltat, resultant aixís mes en armonia ab lo estil general del edifici.

Aixó fou lo que, á nostre modo de veurer, feu lo arquitecte Fabre: desmontá la porta de la catedral que derribá, y la col-locá en lo paratxe que avuy ocupa, posant adornos góticos dintre del tímpano y decorant segons lo mateix ordre la part superior de la arxivolta.

Referma eix modo de pensar, lo trovar un tros de lápida mortuoria clavada en la pared de eixa porta col-locada de

través, es adir, col·locada com a pedra de construcció, qual ofici fa, no com a làpida, ni com objecte de adorno y a demes es de origen molt anterior a l'època de la arquitectura de los claustros.

La altra porta nomenada de San Ibo, per ostentar en lo tímpano la figura de aquell Sant, pertany tota ella a la mateixa època, exeptuant lo cos superior, format segurament de trossos mes antichs com ho demostran los caps col·locats sota las arcuacions. La fatxada de aquesta porta, no presenta aquella abundancia y delicadesa de los detalls, que es lo realce de altres parts del edifici: pero lo seu total, lo seu conjunt, compensa esplendidament la falta de aquells, en la magestat que desarrolla. Aixó no vol dir, ni molt menos, que no hi hagia detalls y fragments magnífics com son, per exemple, lo adorno repetit que figura baculs abacials, que col·locats en lo remato produeixen molt efecte y contribueixen molt y molt a donarli caràcter.

Al costat, y sobre los archs de la ogiva, se aixecan tres petits cossos de arquitectura, de los quals, lo del mitx, está format per una galeria, si aixís pot dirse, de estrets y alts nitxos, sense las estàtuas que regularment los adornan en construccions del mateix estil. A cada costat de la porta, a alguns pams de terra, hi ha dos làpidas, que contenen las inscripcions llatinas citadas anteriorment, en las quals, constan las fetxas en que se comensaren las obras de eixa catedral, y los Sants, a que fou dedicada. Sobre de ellas uns, grossers relleus mouen la curiositat: figuren una lluita entre un guerrer y un horrible dragó, y recordan la tradició que diu significa, que al deixar los fills de Mahoma sos castells y sas ciutats a la victoriosa espasa cristiana, soltaren un ferestech dragó, que fins allavors tingueren tancat en un castell del Vallés, vehí a Barcelona. Fou general lo espant dels habitants de aquella comarca, puig lo monstro tant aviat arrebatava los moltons, com se cebava en los infelissos pastors. Molts foren los que sortiren a perseguir la fera pero poch

los que ne tornaren, fins que un dia, segons diu Menescal en lo «Sermó del Rey D. Jaume» (pág. 70) Sule Vilardell armat de una espasa portentosa, ab la qual, *de un sol cop partí una penya*, acudí á la cova del dragó, donantli tan fort cop, que allí quedá la fera partida y morta (10).

Sobre de eixa porta. es ahont está col·locat lo campanar de las horas ó del relotxe, del que parlarem mes endavant. A estas tres portas, pot anyadirse una quarta, per la qual sols pot passar una persona; se troba overta al costat de la porta dels claustros, y probablement son objecte es que hi haja armonia ab la que está col·locada al altre cantó per donar pas á las torras. Res de particular te la

SACRISTIA.

Está construida en dos épocas diferents y ab malíssimas condicions; consta de una gran sala, ab escasíssima llum; segueix á eixa la sacristia propiament dita, iluminada per una sola finestra, de dimensions massa reduidas, si se atent á la magnitud de la sala; y per últim, una tercera pessa, ab alguns armaris, que constitueix la tresorería, ó sala del tresor, ab una sola finestra luminar, que té una massissa reixa, que absorbeix la mitat de la overtura. Las dos últimas salas están cubiertas per medi de una volta de canó seguit.

En defensa de eixa mala distribució y dimensions, solament pot alegarse, que fou construida en época, (segle XIV) en que no se 'ls donava cap importancia, puig se revestian los sacerdots, en lo mateix presbiteri, y no ob-

(10) Havem citat ab preferencia eixa llegenda porque quasibé no hi cap historiador de Catalunya que no citi. No obstant, hi ha alguns que atribueixen eixa gesta, á Jofre ó Wifredo el Pelós, altres al compte D. Ramon Berenguer tercer; pero com no es eix sol, *lo cas de dragons feros y horripilants* que se contan, segurament se referirán á algun altre cas paregut. Remetem á nostres lectors á las *Bellezas de España* per Parcerisa, tomo primer de Catalunya, páginas 42 y 43, ahont trobarán alguns datos curiosos per l' estil dels ja esplicats.

tingueren major importància, fins lo segle XVI, en lo qual, ja se construïren magníficas sacristías, ab sas pessas accesorias y tot lo necessari. Sortint de la sacristía, anant en direcció á la porta que surt als claustros, se trova la porta que comunica ab las

TORRAS O CAMPANARS.

Dos son las torras que te eixa catedral, la una serveix per las campanas, y la altra per la maquinaria del relotje. En veritat, causa meravella lo campanar, que perpendicular á la fatxada, se aixeca atrevit sobre la ogiva que forma la porta de Sant Ibo.

Diu la tradició, que no sabent lo arquitecte com, ni en quin punt posar lo campanar, se n' aná de eixa ciutat sens dirho á ningú, y que despres de algun temps, torná decidit á construirlos en los estrems del crucero, carregantlos sobre las dos portas. Suposa además la tradició, que lo tal arquitecte fou á Italia y Alemanya, á consultar lo cas ab alguns célebres arquitectes.

«Que habia pensat lo arquitecte Fabre construir las torres en la fatxada principal, (diu lo Señor Mestres), «quasi no se pot duptar, pero no trobantse prou avansats «los trevalls, per poder comensar desde luego la construcció, fou causa segurament, de que aquell arquitecte «se decidís á construir las en lo crusero, cosa que hasta «allavors no se habia fet. Las torres en la fatxada principal simbolisan las dos columnas aixecadas devant del «temple de Salomó; construïdas en lo crucero, deixan de «tindre eix simbolisme.»

La veritat es, que eixa catedral, no tingué campanar fins que en la segona meitat del segle XIV se construïren eixas torres, en las quals feu las esculturas, Francesch Muler lo any 1387.

Se creu ab fonament, que eixas torres, foren construïdas per lo arquitecte Roque, ó per son substitut Pere Via-

der. Hi ha una particularitat que corrobora eix modo de pensar; y es, que en la part decorativa de eixas torres, en res se coneix lo gust de Fabre, puig si be al peu de la torre de las campanas, en lo basament quadrat, existeix una finestra ab columnas y archs apuntats, que pot creurese que es obra de Fabre, aixó res diu per nostre objecte, puig aquell tros de torra pertany á la part superior del bras dret del crusero, y podria esser molt be, que subsistís ja molt avans de aixecar las torres.

Prou atreviment fou lo del arquitecte que autorisá sa construcció en lo punt ahont están emplantadas, puig solament descansan sobre tres parets de 90 centímetros. De eixos dos campanars, lo de las campanas es molt mes robust que lo del relotje, pero miradas de canto, son iguals, puig tenen la mateixa amplaria. Comparadas sas proporcions se trova, que tenen de altura quatre vegadas la amplada comú, fins á la cornisa dels ventanals, y la meitat de eixos fins á la cornisa del acabament. Lo motlluratxe de la torre del relotje, fa creurer que fou construïda avans que la altra, essent sas proporcions generals molt mes esveltas. La torra de las campanas te escala propia pera pujar fins al terrat; pero la del relotje no 'n te: mes tart ne fou construïda una de mahons, lo qual probablement tingué efecte en lo segle XVI, época en que se feren moltas obras secundarias en eixa part.

PAVIMENT Y CIMBORI.

Lo paviment general de la iglesia es de llambordas, de 32 centímetros de ampla per 60 de llarch, per terme medi, de pedra arenisca de la montanya de Montjuich, de la qual com habem dit ja, está construïda tota la catedral. En tota la iglesia no hi ha altres tombas ó sepulturas subterraneas, que las que hi ha dintre del cor, ahont se 'n trovan dos de molt petites destinadas, la una, á los capitulars, y l' altre als Bisbes, y las que hi ha overtas en lo

paviment de la cripta, tancadas ab llosas de marbre blavench ab alguns esgrafiats sense importancia.

Quant á principis del segle XV, se construí la part de iglesia intermedia entre lo cor y la fatxada principal, se construhí unicament una part del cimbori, cubrintse ab una teulada provisional. Eix cimbori, com ja sabem, se apoya sobre los quatre archs torals del extrem inferior de la nau, notantse en ell, que los archs de la galería que lo rodeja interiorment, en lloch de ésser semicirculars ú ogivals, trassats desde un ú dos centros; ho sont desde quatre centros diferents, cosa que únicament se feya los segles XV y XVI. La part de eix cimbori es octogonal, qual octagono, queda inscrit dins del gran quadrat format per sos quatre archs que fan lo ofici de petxinas, construïdas en los anguls del quadrat. La escultura treballada en eix cimbori, es de lo millor que hi ha en la catedral: no hi ha en cap altre part de ella, fullas tant suaus y delicadas, de modo que ni las escolturas del claustro las excedeixen en primor y gracia.

CAPELLA DEL SACRAMENT Y CLAUSTRES.

La capella del Santissim Sacrament ocupa un rectangul de 12 metros de ample per 22 de longitut, en front de la porta de entrada. A los 5 metros 60 centímetros dins del rectangul indicat, hi ha una robusta columna, per medi de la qual, y dels tres archs que sosté, queda enterament lliure de parets tota la capella, y en disposició de sostenir sobre de eixos apoyos lo campanar, si se haguès cregut convenient construirlo en la fatxada. Desde estos tres archs cap á dins de la capella, no té, pues, mes que 12 metros de latítut ó amplada, per 16 metros 40 centímetros de longitut, en qual rectangul se construïren las petxinas, que donaren motiu á la construcció de una cupula de planta octagonal, vistosament decorada en forma de estrella y construïda ab valentía y bon acert. Eixa capella

se ilumina per medi de tres finestras y un rosetó, ó ull de bou, sens cap adorno ni calat; tocant ab ella, y construida en lo gruix de la paret, de 1 metro 45 centímetros de ample, per 3 metros de llarch; hi ha una petita pessa que li serveix de sacristía, ab una escala de cargol que facilita la pujada á una altra pessa col·locada sobre de ella.

Los claustros son espayosos y elegants, deixant lliure en son centro un rectangul de 21 metros de ample per 28 metros 70 centímetros de llarch, que serveix de jardí; en son angul Est, una glorieta ab una bellíssima font, ocupa un espay quadrat de 5 metros 20 centímetros per cada costat. La agrupació de columnas lo voltan dels quatre matxons dels anguls. Lo esmerat treball de sos historiatos capitells, ab representacions del nou testament; la talla de las cinch claus de sa volta, y en particular de la del centro; lo agrupament de figuras sentadas, que constituïxen la crestería dels nervis ó aristons diagonals, executats ab una delicadesa y una minuciositat admirables; forman un conjunt de bellesas, que absorbeix agradablement la atenció del artista. Lo metxó de la part del Oest, está unit á un contrafort ó estrep al peu del qual, deuria col·locarse probablement, la inmatje de Santa Eulalia, á judicar per lo arch en ell obert y lo escut ab la creu dita vulgarment de Sant Andreu, en que va morir també eixa heroina y de consegüent li es també propia.

La esquisida y ben treballada clau del centro de eixa glorieta, representa al patró de Catalunya Sant Jordi, y las figuras talladas en los dentallons de sas aristas, reynas, bisbes, patriarcas etc., obra de Antoni Clapes y son fill dels quals es també la demás obra de talla dels claustros; tot construït á despesas del Ilustríssim Bisbe Sapera. Tocant á eixa glorieta, hi ha un gran depòsit de aigua, en forma de safreig ab un sortidor al mitx anomenat vulgarment surtidor de las ócas, per servir de recreo á las ócas, que en gran nombre ni ha en lo jardí.

Los claustros propiament dits son espayosos y de molt

bonas proporcions; vint archs, desiguals per lo que diu á sa amplaria, pero de una elevació comú, constitueixen las quatre fatxadas que donan al jardí, intermitjant eixos archs los estreps de planta quadrada que contrarestan tota aquella bellíssima combinació de archs y bóvedas de pedra picada ab que están cuberts los claustros. Tant en eixos 20 archs, com en los dos de la glorieta, hi faltan construir los calats y colocar las dos columnas de pedra que deuen apoyarlos. En tres, de las quatre fatxadas interiors de eixos claustros, foren construïdas varias capellas que poden nomenarse de familia, puig perteneixian á diferents particulars, conservantse encara en ellas las tombas, en quals llosas hi ha grabats sos respectivament escuts de armas; y en la quarta fatxada colocaren la sala de la capbreuació, la capitular ó del capítol, la capella del Sacrament y part de la capella de Santa Llucia de que parlarem mes endavant.

Totas eixas capellas de al igual que las de dintre la Catedral, son absidals y quasi idénticas á aquelles en proporció, detalls, forma y dimensions. Totas tenen dos graons que aixecan lo pis del general dels claustres, y en lo segon de dits graons está assegurada la reixa que la tanca. Entre eixas reixas, en sa majoria antigas, n' hi ha algunas que son un verdader modelo de serrallería, indicant clarament lo grau de adelanto á que habia arribat lo art del serraller, al temps de sa construcció, veyentse en sos rematos cogulls y fullas de diferents plantas y flors molt variadas, ab sos pétalos y sos grans.

Lo estat de semi-ruina en que están la major part de ellas, impideix apreciar be los adornos de que estavan plenas, puig mutilats en sa major part, ni forma tenen de lo que foren, no conservantse mes que dos ó tres en bon estat, en las que se veuen encara algunas peanas sostenint Sants de bronze y pinaculs de un treball sumament primorós.

Produeixen també gran efecte, y de aixó sapigueren traurene gran partit, las planxas picadas y retalladas ab

primor, de manera que col·locadas las unas demunt de las altres, produeixen ja cogulls ó flors, ja las diferents caras de un pinacul, ja los elegants rematos de la reixa.

Las capellas construïdas en la part que dona al carrer de la Pietat son del any 1382, y en aquella mateixa época, fou construïda la capella de la Puríssima Concepció. Eixa capella, cuberta per una elegantíssima volta molt semblant á la de la capella del Sacrament, fou dedicada al culto de la Verge fins fa molts pochs anys, en que fou dita imatge trasportada al interior de la Seu. Eixa capella está col·locada devant per devant de la porta dels claustros, lo que feya que tapant, com tapavan, en dias de festivitats los archs de eixa ala de claustres per medi de tapisseries, quedava habilitada tota ella per capella. En lo altar col·locat al seu mateix costat á ma esquerra, s' hi construí un coret per lo servey particular de eixa capella, ab la seva entrada y escala particular oberta en lo mateix gruix de la paret. Avuy dia ha desaparegut lo retaule, que habia antiguament, que se ha substituït per un dels gotichs que se han salvat de la catedral y que estava avants en un altre altar. En las parets de eixa capella, en dos petites urnas hi ha col·locats restos de nostres antichs comptes, que avans descansavan en lo Monestir de Poblet, de ahont forent portats á eixa iglesia per evitar novas profanacions, que desgraciadament be massa n' han sofert. La obra de eixa capella se feu essent arquitecte de la Seo Roquer, lo qui seguí en un tot lo gust del arquitecte Fabre. La restant obra de los claustros perteneix á los arquitectes Bartomeu Gual y Andreu Escuder.

Antiguament totas las capellas tenian lo seu retaule especial; pochs se 'n conservan y eixos pochs están en un estat de descuit y decaïment que dona llástima. Eixos retaules eran en sa inmensa majoría en forma de triptich, quals espays ocupavan pinturas de gran mérit, representant los sants patrons de la familia que los costeja; campeja per sobre de cada cuadro un graciós doseret. Separavan

verticalment eixos cuadros elegants columnas, que sostenian uns frontosos molt ben entesos, adornats de cresterias, lo que dava complet realce á aquellas obras dignes del esperit religiós de aquella época.

En los últims anys del siggle XVII, y durant lo seguent, fou quant eixas magníficas obras de los siggles XV y XVI desaparegueren, pera donar lloch á las del gust del renaixement ja bastardejat, distant molt de valdrer lo que aquells valian, essent per tant un verdader adefessi en lo distingit lloch que ocupan. La demás obra de los claustres, aixó es, la sala capitular, la sala de capbreuació, y capella del Santíssim Sacrament, perteneix á los arquitectes Bartoméu Gual y Andréu Escuder.

Una de las portas que dona entrada á eixos claustres es la dita de la Pietat, molt mes moderna que los claustres, indicantho clarament sa ogiva, qual arch es coponial, aixecantse visiblement ja desde sos primers archs, los capitells de las columnas; los tallats de sas fullas y lo estil de las figuras. Aumentan sa hermosura, la ben treballada creu col·locada perpendicularment al centro de la ogiva, los dos pilans que com á contraforts se aixecan als costats, y la varietat de fullas y juguinas que la adornan. No correspon á tanta bellesa lo baix relleu que se descubreix en lo nitxo que forma lo arch, encara que no es dolent ni molt menos. Eixa porta per sa part interior, ó sigui per los claustres, correspon al devant del metxó angular de la glorieta, de manera que lo arch transversal de aquella nau, descansa per un de sos arranques en lo vértice de la archivolta de la porta, perfectament enlassat, terminant ab capitell, per rebrer lo arranque del arch: feli combinació que va vencer eix serio inconvenient.

Tot lo dit fa creurer, que quant se construiren los claustres, se deixá per edificar eixa porta, aixecantse quant se feu la del Capitol y capbreuació, essent de consegüent obra de Andréu Escuder, en qual temps la arquitectura gòtica comensava ja á malejarse, prenent curvas no tan precisas com las habia tingut fins allavoras.

Altra porta, si be que de reduïdes dimensions, mereix especial menció: es la porta que posa en comunicació los claustres, ab la capella de santa Lluçia, puig encara que sencilla, es de un trevall delicadíssim. Altre de las portas que dona entrada á eixos claustres, es la nomenada de Santa Eulalia, que surt á lo carrer del Bisbe; sos elegantíssims archs acaban en ogiva: fatxada es eixa pressiosíssima en la qual se agotaren tots los primors del seggle XV. No hi ha cosa en ella que no acrediti lo gust de la época, es la mes típica y la que está mes en armonía ab la obra de los claustros. Sobre son dintell recte, se aixeca dreta la imatge de la patrona Santa Eulalia, cuberta, per medi de un delicat doseret, que la ogiva del mateix arch continguda en degradació entre los dos matxons lo interrompeixen, no deixantlo esser tant elegant y esvelt com deuria. La escultura está ben entesa, y es esmerada sa execució; los capitells de las columnas, las fullas de las dos orlas del tímpano, las de la archivolta, las dels pinacles y la mateixa imageria, es digna de prenderse per modelo acabat de execució. Eixa porta condueix al claustre per medi de quatre ó cinch graons, essent digne de notarse que son vuit, no correspon al centre del espay, irregularitat que te sa explicació y motiu. Fins ara fa molts pochys anys las catedrals tenian lo dret nomenat sagrat, per los delinquentes y criminals, cosa que se tingué en compte al projectar los claustres y en particular éixa porta: efectivament, los homes, que eran los qui ordinariament se acullian á sagrat, en lo lloch respectat per la lley, tenian sa estancia en uns aposentos, part dels quals encara subsisteixen sobre dels claustres, servintlos de espargiment los terrats de los dits claustres; pero, al objecte de aislar las donas, si per cas alguna se acullia també á sagrat, s'els construhí un aposento especial sobre eix pas, fent per pujarhi una porta y escala al costat mateix de la porta de entrada. Veus aquí explicat lo motiu per que se desvia lo ege de la porta cap al Sur del ege del pasillo ó pas general, y veus aquí també per que subsisteix aquella es-

tancia, que pren una gran part de la elevació que tindria aquella entrada.

La volta que cobreix eixa entrada, y serveix de sostre á la estancia de sobre, es digna de estudi tant per la poca moneta que té, com per lo delicat treball de sas cinch claus.

La capella del Sacrament, lo mateix que la de Santa Lluçia, comunica també ab los claustres per medi de una porta ab poch treballs de talla, puig eixos se concretan, á los que adornan los capitells de las columnas, los frontons y pinaculs de los estreps y los baixos de la archivolta y remato superior. Tota eixa obra de talla, es executada ab un acert y primor digne de gran elogi. Lo arch de eixa porta es semi-circular, y en sas arranques no hi ha lo dintell recte; tota ella queda lliure y está revestida de una severitat especial. La motlluració está molt ben entesa, y enterament ajustada á las prescripcions de son género; la ornamentació está col·locada en son verdader lloch, sens que abundi, pero sense que se trovia á faltar en cap para, y son conjunt satisfá perfectament. Lo espay intermedi entre lo arch semicircular de la porta, que es lo mes gran y que está en lo pla del parament de la paret, y lo de la archivolta ogival, aixecat en sa part superior, com se practicava en lo segle XV; está ocupat per un rosetó en relleu, acompanyat fins als arranques de la archivolta, ab calats ben entesos y característichs. La forma, ó millor dit, la conuinació, del rosetó central, perteneix á la tercera época de la arquitectura gòtica, sens que pugua cabrer cap dupte de que eixa porta fou feta en lo segle XV.

Tota la obra de eixos claustros es de pedra de la montanya de Montjuich, feta ecxePCIó de algunas portas y la de la glorieta.

A terra está enterament ple de tombas, cubertas per sencillas pedras sepulcrales, ab alguns esgrafiats, representant, la major par de ells, atributs ó instruments propis del ofici ó gremi á que pertanesqué lo difunt; no

obstan ni ha algunas que per sa antiquetat, ó significació, mereixen ésser detingudament estudiadas. Una de ellas, es la que ja habem dit, que estava en la part baixa de la porta de la catedral que surt als claustres, entran per eixa porta á la catedral á ma esquerra.

Altres dos l pidas significativas guardan eixos claustres, la una col-locada en un dels matxons, quasi bé devant de la porta de Santa Eulalia,   una altura de tres metros: te, en gran relleu, dos angels ajonollats, sostenint lo escut de armas de Catalunya, y per sobre un lletrero molt ben conservat, que diu aixís: «Carner de la Confraria del Senyor Rey baix la invocació de la Verge María.» La altra l pida es moderna, y fou posada pera recordar la festa que tingué lloch lo dia 16 de Juny de lo any 1871 en celebració de lo XXV aniversari de la exaltació al soli pontifici del Papa Pio IX. Eixa l pida escrita en caràcters romans diu aix : *Quod populus quod dinastas—Romanorum pontificum Optimo Streuno invicto nulli quidam secundo—Maximo Pio IX—Justicie vindici pietate robori patriacque libertati firmissimo propugnaculo Petri diebus quod noridum alteri eventum fuerat longe mireque expletis confectis superatis Oficii—Tenuit discere gratulationem facere—Segne ingenti letitie voluptate per fundi—Hoc et barcinonensis alma huyusque basilic  exconsulto capitulum—Adscitis sibi civibus—Quos amplissimus sumptos ultro suppenditare fera ex toto et religio et studium divinxit—Annunlandum impendens—Adque beneficiorum modo ocacione arrepte grate recordationis Speciam pr  se ferents—Aniversarium diem quintum supra vigessimum potissimum recolendo—Ad perpetuam ut daget tanto rei memoriam—Egregium monimentum—Exigendum arravit.*

Eixos claustres se deterioraren considerablement, quant las tropas de Felip V. (1714) sitiaren eixa ciutat y en lo bombardeig anomenat vulgarment de Espartero (1842).

CAPELLA DE SANTA LLUCIA.

Sols nos falta parlar de la capella de Santa Llucia, qual hermosa fatxada romana-bizantina, aixís com la severitat que regna en son interior, afirmen mes y mes la creencia, de que es aquella part la mes antiga del edifici. Maná edificarla lo any 1271 lo Bisbe Don Arnolfo de Gurp, quals restos descansen allí mateix.

L' ull de bou, que á bon segur se obria avans sobre sa porta, se transformá mes endevant en elegant finestra de arch apuntat y sens cap molduració; y sobre lo pinyó que indica lo declin de la cuberta, se aixeca un campanar en espadanya, que porta escrita la fetxa de lo any 1681.

En la cantonada de eixa capella hi ha una curiositat digna de mentarse, tal es la senya en forma de columna, que ha deteriorat en gran part lo contínuo fregadis dels carros. Dita senyal era un regulador públich, puig formava la mida justa de la cana dextre, que servia per marcar los espays mitxers, ó andronas de los edificis, y també per medir altres diferents objectes. La llargaria consisteix, en un march de 12 pams y cada un de eixos en 12 mitants ó dotseaus y dos tersos, de los quals vuyt fan la cana catalana (11). Durant una gran temporada, la Catedral fou considerada cóm á parroquia, á qual efecte se habilitá eixa capella, posantshi las fons baptismals y construintse lo coret y escala que hi ha sobre la porta principal. Examinant ab una mica de detenció la planta de eixa capella, se nota desde luego, que la paret de fatxada que dona al carrer del Bisbe, tingué un desgruix de mes de sas tres quartas parts, al objecte de que se posás á la linea al construirse la ala dels claustros á ella adosats. Hi habia també en

(11) La cana catalana te 12 pams; 1 pam dextre equival á 23 centímetros, 5 pams dextres equivalen á 6 dels comuns.

eixa mateixa fatxada una petita porta que fou tapiada á principis de aquest segle, conservantse encara lo adorno superior de la mateixa, com també quasi totas las llosas sepulcrales que tapissan son paviment.

RETAULES Y ENTERRAMENTS.

En lo centro del ábside de eixa Catedral, se eleva lo altar major, compost de una massissa columna, sobre de la qual se colocá una pedra de marbre, que serveix de taula; lo frontal, que també es de una sola pessa de marbre blanch, te esculpits atributs de la passió y mort de Nostre Senyor Jesuchrist.

Darrera de eix altar, se aixeca lo esbelt, y gallart retaule, enteramet daurat, que mes pareix obra de metall que de fusta: fou fet lo any 1593; y consagrat lo dia 5 de Setembre de lo any 1597, habentlo costejat D. Juan Loris. Set treballadas puntas serveixen de digne remat á eix magnífich retaule; ¡quina delicadesa! ¡quin primor reuneixen! Aquellas esveltas puntas diu, lo nostre cronista Piferrer, pareix que se sostenen en lo aire, «com si fos-»sen una misteriosa y espiritual corona del tabernacle; es »tanta la lleugeresa de aquellas puntas, tanta la limpiesa »ab que brillan entre las columnas del ábside, que apar »que no impideixen veurer los objectes col·locats derre- »ra.» «Sos primorosos calats» afegeix «se deixan facil y »amorosament atravessar per la llum, que suau y debili- »tada, devalla de las tres rodonas y altas finestras, que »col·locadas en lo remat de la iglesia estan mirant lo ample portal, col·locat devant de ell en lo altre estrem.»

Se puja al presbiteri per medi de dos escalas, col·locadas al seu devant, situadas una cada cantó de la gran escalinata central, que facilita la baixada á la cripta de Santa Eulalia construïda dessota.

Detras del retaule, hi ha uua cadira ó trono de marbre, bastant feta malbé, la qual prové dels primers anys de la

construcció de la Seo: dit trono solsament serveix lo dia que los senyors Bisbes prenen possessió de la Diócesis: es construit de pedra marbre del pais y te unas formas entre bisantinas y gòticas, que fan creure sia fet á ultims del seggle XIII.

Cap dels retaules de las capellas, (12) mereix particular menció, puig tots ells pertanyen desgraciadament á aquella época, en que lo barroquisme ho inondava tot; de modo, que tots ells, son fills de las imaginacions fogosas de aquella época; archs trencats, columnas retorsudas en forma de corda, sustentant; los mes inverosímils que dirse pugua, tals son los adornos dels retaules de las capellas del ábside y de las naus laterals. Modernament sobre lo mausoleo ó sepulcre de Sant Olaguer, en la capella del Santíssim Sacrament, se ha construit un retaule de fusta pintada y dorada, seguint lo estil del renaixement, que desentona completament de lo demás de la capella, que es del estil gotích mes pur. Eix modo de obrar, no te altra disculpa, que lo haber preferit seguir lo órdre del panteó avans que lo de la capella, al objecte de deixar aquell al descubert.

Just es que avans de ocuparnos de altra cosa, parlem de las hermosas y complicadísimas aranyas de llautó, que están devant del altar major: al veurerlas, se diria que son obra del segle xv, de la millor que cisellaren aquells artifices: tanta es la profusió de los adornos y la minuciositat del treball, que no se pot judicar de lo seu mérit, sino pujant á sa altura pera veurerlas de aprop. Las feu, Francisco Durán vehí de Barcelona, lo any 1784 y 1785 (13).

Entre la porta de la capella del Santíssim Sacrament, y

(12) Véjis lo qu' en diguerem en la nota octava al parlar de las capellas y lo concepte que d' ells ne te format nostre cronista Piferrer.

(13) Lo mateix Francisco Durán construí á fins del seggle passat, varias aranyas ó salomons pera Santa María del Mar, també de pur gòtich, essent un etern testimoni, que demostra clarament, que en la edad mitxa sols faltá la bona voluntat y la filosofia per separarse de los deliris del barroquisme.

la de la sala de la capbreuació, á uns dos metros de alçada, existeix lo sepulcre de D. Francisco Despla. Perteneix al género ó estil gotich; sobre de la urna hi ha una figura vestida de Bisbe, quals robas admiran per son precíós trevallat. En sa part devantera, hi ha un epitafi en llatí, que traduït al catalá diu: «Eixa urna conté los restos »de Francesch Despla varó de noble llinatge, Il-lustre per »la seva ciencia, virtut, riquesas y gloria. Sacrista de la »Santa Iglesia de Vich, Capiscol de la de Barcelona; Ca- »nonge de altres moltes catedrals, caritatiu ab los pobres, »piadós, solicit en la asistencia al temple y zelós en la »defensa dels drets de la pátria. Morí lo any 1453.»

Molt mes antiga que eixa es altre sepultura que hi ha en la capella de Santa Lluçia, al costat esquerra entrant per la porta principal. En ella se veu grabat un soldat ó caballer ab sa cota de malla sostenint ab las mans sobre son pit sa espasa; ab prou feyna se poden llegir las lletres á causa del enblanquinat de la paret. No obstant, en la primera ratlla se llegeix clar, que lo que allí reposa es Jaufredo de Santa Coloma.

Passant desde la porta que surt als claustros, á la petita entrada de la Sacristía, se veuen en la paret de la iglesia dos urnas de fusta cubertas de vellut vermell ab lo escut de las barras ó armas de Catalunya, fet de metall. La de la dreta, guarda las despulas mortals del compte D. Ramon Berenguer primer, anomenat *lo vell*; y la de la esquerra las de sa esposa D.ª Almodis, los dos fundadors y benefactors de la antigüa iglesia. En la paret hi ha pintats ab molta sencilles, dos escuts de armas, lo de Barcelona y lo de la Catedral, que se compon de una creu blanca sobre camp de gules. Sobre la pintura se distingeix á lo llarch un lletrero que diu: *Anno Cristi MDXXV*. Al peu de las urnas hi ha dos llargas inscripcions colaterals en las que constan los noms y títols, mes y any, en que moriren don Ramon Berenguer y D.ª Almodis. En la capella de San Miquel (segona de la dreta entrant per los claustres) se trova una urna, y sobre de ella una figura ajeguda que

representa un Bisbe. Es la imatge de D. Berenguer de Palaciolo ó Palau, caritatiu Bisbe que durant la cuaresma alimentava cada dia en son palau á 122 pobres, y durant tot lo any, á 12 pobres en lo refectori de la catedral. Se distingia també com á militar, especialment en lo siti de Penyiscola, ahont va acudir ab 60 caballs y molta gent de peu. Ademés estigué en la presa de Mallorca, ab 130 homens; en la de Burriana, ab 70; y ab igual número, en la de Valencia.

Antiguament se guardava en eix mateix altar, una taula ahont estavan escrites las grandesas de tant preclar varó. Lo epitafi que adorna son sepulcre está escrit en llatí, y en éll consta, que dit Berenguer de Palau, Bisbe de Barcelona, morí lo dia 1.er de las Kalendas de setembre del any de Senyor MCCXL.

La petita y sencilla tomba, que se trova en la capella del Patrocini, (tercera á la dreta entrant per los claustres) guarda los ossos de D. Ponce de Gualves, que morí lo any 1334, la qual se distingeix per sa preciosa forma, tenint sobre de ella una figura ajeguda. En la capella immediata á la del Sagrament, ó de San Oleguer, que es la primera de la nau lateral dreta, está guardat lo cos de donya Sanxa Ximenes de Cabrera, Senyora de Navalles. La que se descubreix en la capella dels Ignocents (primera á la esquerra entrant per la porta de San Ibo) es sens dupte la millor de la catedral: está adornada ab diferents y admirables figuretas, y especialment n' hi ha una de grandor, algo mes de natural, la qual está ajeguda sobre la llosa: guarda las venerables cendras del Bisbe D. Ramon Escalas. Eixa figura vesteix un ropatge tan primorosament trevallat, que sols lo tacto, com diu molt bé lo Sr. Piferer, pot donar á coneixer si es marbre ó si efectivament es brodat (14). Eix sepulcre es admirable per la particulari-

(14) Lo mateix senyor Piferer, parlant d' eixa tomba, afegeix las següents observacions; «Se alaba en alguns sepulcres moderns, lo carácter trist y lúgubre de tota la obra, que no 's veu desmentit ni en lo mes petit de sos detalls, los quals,

tat que acabem de mencionar. Quasi en lo centro, hi ha una figura que entristeix y que á primera vista no se sab si es home ó dona jove ó vell; los amples plechs de son vestit ocultan sos peus y sas mans, únicament lo estrem de sa barba clavada en lo pit se veu per sota de la caputxa que oculta sa cara. Altres la amagan ab sa ampla maniga deixant veurer solsament sas fruncidas cellas, que sombrejan sos tristíssims ulls. Al contrari de los sepulcres de la época del renaixement, no hi ha una sola figura despullada, tota sa bellesa consisteix en lo magestuós, imponent é ingeniós joch de los plechs.

En la capella del Santíssim Sagrament, hi ha lo sepulcre de Sant Olaguer, de que forma part la arca de sa primera translació, que fou manada fer per lo Bisbe Don Guillem en lo segle XV. Eix sepulcre está obert per la part de darrera, de manera que desde lo camaril de lo altar se pot veure lo Sant Màrtir vestit de pontifical é incorrupte despues de vuit seggles. S'assegura que lo any 1601, li aixecaren una mica lo cap per posarli una mitra nova, y que á tal moviment lo resto del cos se mogué á proporció.

Al costat de la porta que condueix á la capella de Santa Llucia, crida la atenció un altre sepulcre de bronse. Aje-guda sobre de ell ha una figura ab un vestit adornat de cascabells, que penjant de una cadeneta, adornan lo baix de son vestit: al entorn de eixa planxa hi ha un lletrero que diu: *Hic jacet Dominus Borra miles gloriossus facta fuit sepultura ista anno Domini MCCCCXXXIII*. La singularitat del trajo, y la pública fama que la pregona tomba de un jutglar ó bufon, nos mouen á detenirnos un poch en un objecte, que tal volta no correspon á nostre

per totas parts contenen alegorias adecuadas al asunto ó fúnebres garlandas de cascalls y mortíferas adelfas. ¿Pero, per acás, no valen tant com totas las alegorias aque-las figuras que guarneixen las tombas góticas, aquellas caras contretas per lo dolor, aquells graves vells abismats en meditació, finalment aquella expresió de tristor, magestat y reflexió sellada en ella?

proposít; pero creyem oportú donar algunas, encara que curtas noticias. del subjecte que allí jau. Era lo seu verda- der nom Antoni Tallander, per sobre nom Borra, home de cor, xistós y ditzós. al mateix temps que varó de qua- litat, com hó prova lo dictat de *Mossen*, semblant al de *Monsenyer* ó *Monsenyor*, que sens contar los eclesiás- tichs, sols se donava als cavallers ó als qui tenian algun mando militar; fou domestich de la Cort de Don Martí, y despres de la de Don Alfonso *lo Sabi* IV de Catalunya y y V. de Aragó.

Ja habem esplicat rapidament los sepulcres que conté la Catedral, sens que desgraciadament hi háguem po- gut inclourer, molts que n' hi trobem á faltar, particular- ment dos que voldriam veurer en siti lo mes preferent: es lo primer lo que deuria contindre lo incorrupte cos del Bisbe Sopera, guardat en lo arxiu de la Catedral; y lo altre, aquell en lo qual deuen colocarse los restos de aquells vuit preclars varons; de aquells vuit héroes; de aquells vuit martyrs de nostra sacrosanta independencia, que sacrificantse voluntariament en defensa de la patria moriren en la forca. Barcelona té també un dos de Maig que la enorgulleix. En lo mes de maig de 1809, la policia francesa descubrí la gran conspiració que anava á estallar en Barcelona, y eixos vuyt *martyrs de la patria*, per esser caps de ella, pagaren ab sa vida tant heroisme.

La ciutat se comprometé á aixecar un panteó á sa me- moria, y lo Ajuntament en imponent professó civica, de- positá eixos preciosos restos en una sala contigua al ar- xiu del triforium, esperant lo dia de esser trasportats al panteó definitiu, que encara no se ha construit. Al entrar en lo aposento ahont estan depositadas eixas despullas y al veurer las mesquinas caixas que las contenen la ver- gonya feu tornarnos roigs y no poguerem deixar de fer las mes amargas consideracions. ¿Continuarán encara molt temps en eix estat?

(Acabará.)

RAMON SORIANO,

DESDE MON BALCÓ

IMPRESSIONS

I

Lo balcó de darrera ma casa, es una joia de gran preu, enveiable.

Es ma distracció, mon passatemps, mon esbarjo.

Per éll, entra lo pur ayre de montanya, las dauradas franjas del sol; la platejada llum que tant consola al caminant que en nit fa vía; l' oreig de primavera; la fresca consoladora del estiu. Per éll, quedo embadalit en la contemplació d' aquesta inmensa coberta de color blau suavíssim al bon matí, transparent al mitjdía, y negre, però espurnejada de brillants estrelles á la nit. M' ha fet experimentar impressions de tota mena: agradosas, si 'l dia 's mostra rialler; tristas, si las boyras me l' entelan y la tempesta desplega son magestuós imperi.

Lo balcó de darrera ma casa, molts lo voldrian tenir. ¿Sabeu hont dona?

Recordeu l' ennegrit y matusser convent de las monjas de Jerusalem situat entre 'l carrer del mateix nom y 'l de Cerveilló dit del Corralet? Donchs aquesta mole quadrada, edificada á mitjans del sigle xv qual fundació s' atribuheix á la reyna Joana indigna muller de Joan II d' Aragó, ¹ fou derruida

¹ Mès bé que tundar, protegi l' edificació del temple y convent á instancias de las allavors beatas de Jerusalem y creyentse posar un bálсам á sa conciencia que la torturava pels mals causats á son fillastre Carlos príncep de Viana.

despres de la revolució de Setembre de 1868 á fi d' axamplar la plassa mercat de S. Joseph, que, á pesar de sa grandaria demanava exténdrers per las necessitats creixents de la ciutat. Lograt aixó se replaná no ab massa regularitat, s' hi escamparen un grapat de taulas per tallarhi carn, s' hi fixá un porxo tot fusta y zench á ran del carrer de Jerusalem formant una cara del solar, y á las altres tres, es á dir, fent esquena al carrer de Cervelló y al devant de las casas de abduas parts s' hi collocaren una filera de barracas colaterals pera véndrershi lo precís per arribarhi com Adam en lo Paradís, y sortirne vestit y equipat ab lo parament d' una casa; en la planuria descoberta del centre s' hi sembrá algun qu' altre fanal ab petróleo, que, dada la grandaria de la plassa, té las mateixas pretensions l' il·luminar d' aquest modo, que si 's volgués fer sombra á los jardins del Parch ab uns quants parassols de casa En Quadros.

Aquest es l' estat y configuració de la plassa que bé podriam anomenarla de Jerusalem, esperant lo sigle vint que á un ajuntament fentli llástima sa interinitat, la millori, privantme si soch viu de las agradables impressions qu' experimento desde ma miranda ó balcó, un dels de las casas qu' he descrit, cara á cara del Tibidabo y á cent pams d' elevació.

Aquesta es la posició topogràfica, diguemho aixís, de mon observatori.

Si desde éll dediquessiu un bon rato en sa contemplació, compendriau que lo pensament s' aixampla, s' enlayra y se confon ab lo goig de mil sorpresas. Ben segur que si en aquell instant no vos interrompés lo plor inesperat de mon infant, lo grinyol d' una porta, lo trontoll d' una cadira ó la má del amich demunt l' espatlla al preguntar—¿Que 't sembla?—torrantvos al mon de la realitat, jo ja sé que creuríau estar lluny de ma casa, potser prenent vol per los espays, olvidant las miserias dels homens per atmirar l' obra de Deu.

II

Los tochs de campana en la vehina iglesia del Hospital, avisant al pagés no 's descuydi ants del negoci de saludar al Senyor, m' indican que van á cáure las quatre del matí d' un dia de Juliol. M' aixeco, obro 'ls finestrons y la celístia matinal ja 'm dibuixa en últim terme los lloms de las montanyas

de Sant Pere Màrtir y 'l Tibidabo. Las estrellas, s' espantan al apuntar la llum del astre més poderós, y esblaymantse poch á poch quedan confosas en lo color de cendra clar que pren lo cel. Las colaterals torras de la Vireyna se destacan á ma dreta, las de la nova Universitat al devant, á la esquerra las cúpulas, creus y *para-rayos* del Hospital, y en fí comenso á classificar lo sens nombre de campanars, torratxas y teuladas que 'm voltan per tots costats.

¡Quin moviment á la plassa! Com una interminable professó, com diversas caravanas del desert, arriuan en confusió per totas las avingudas de la plassa, carros, tartanas, carretons, caballs y burrets fent sonar los picarols, carregats ab los amos y masovers que 'ls menan, sentats ó drets damunt las portadoras de fruyta, las lligadas de enciams, los sachs de patatas, las cistellas d' ous, y las mil maneras de fruyts, llegums y verduras que la terra produheix ab la suor del pagés que la conresa.

Tots ab lo fanalet ó paperina ab candela corresponent, encar' encesas, saltan de sas cavalcadas per apagarlas y descarregar los animals y carros.

Poch tardan en arriuar las pagesas fent parella ab sas filletas y seguidas dels baylets, gambejant sens peresa ab los cistellons al bras, plens de lo que més tart fet diner, vá al mitjot de la pubilla y á la guardiola del xaval per vuydarho un mes avants la festa major del poble.

¡Quina activitat! Tothom s' ajuda; tothom canta, xiula y fá senyals que significan... alto!... avant!... ara!... á la una!... á las dos... llestos! S' arrengheran ab simetría los productes agrícols, y 'ls revenedors acuden com moscas á la mel, rodejantlos, concertant y passant á son poder los ja pagats, que estenen ab una rapidés increíble en las paradas provisionals fetas ab camas de fusta, capitells, paneras planas, dos pals y una vela travessera que 'ls guarda dels raigs del sol.

Mientras tant, lo dia s' alsa, lo cel blaveja més, los nuvolets aplomats mitj' hora avants tornan magenta, la boyra propia de estiu se dilata poch á poch, y deixa entreveure las montanyas vehinas ab uns tons ja amoratats com payssatge d' Alemanyá, ja vermellosos com reflectats per una aurora boreal. Las sombras se fonen, los aucells xarrotejan de pas en la barana de mon balcó, y tant bell punt l' astre del dia, daura lo pich de la serra y lo cim dels campanars, lo saludo es general: las barracas paran, las escaletas s' obran, la gent s' enfeyna

tota, y 'l trontoll dels carros ja lleugers de carga, 'ls picarols del bestiar que 's posa en marxa y 'ls crits animosos dels conductors, forma un conjunt tant animat com bell.

III

Entre sis y vuyt del mateix matí, la plassa ha variat de caràcter, ha pres altre fesomia.

Los clars y obscurs de trench d' auba, rellevan sos colors indefinits per altres de més vius y ben marcats: tot se transforma y colora d' una manera prodigiosa.

Las barracas á primera hora tancadas, presentan ara la més variada combinació de gèneros del país. Allí 's confonen las gabias y la pisa ab los teixits y mocadors de seda: los enlluhernadors objectes de llauner, se tocan ab las penjarellas del sabater ambulat: las mostras un poch enfora de la porta del cadirayre, reben caricias de las batas y vestidets de cretona que 'l vent com á banderolas fá onejar.

Mireu de mitja plassa ensá quin efecte produheixen los toldos de tela crua y blanca en las paradas de las verduleras! Quanta fruyta més enllá se descobreix per sa varietat de virolats colors! ¿Veyeu aquellas fileras de donas dretas ab faldillas de teixit blau, mocadors pintats á las espatllas ensenyant lo torrat garrot de bras? Representan lo departament de la virám: á sos peus tenen los cistellons plens de cunills, llebres, gallinas, pollastres y capons. Tot se barreja y se mou, però ab tal bellugadissa, que de lluny confonentse las castas, un hom juraría que 'ls cunills tenen cresta y 'ls galls orellas de llebre.

¡Quinas pilas de taronjas en últim terme! ¡Quinas portadoras de cireras vermelletas, de daurats préssechs, de llustrosas pomas tant hábilment colocadas ab plats de fullas verdas l' un damunt l' altre y en disminució formant pirámide! Qué bé hi escáuhen los tomátechs y pebrots vermells entre la munió de verdas escarolas que ixen per sota las velas de las verduleras d' aquí, y de las de sota 'l porxo de més enllá!

¡Qué no daría per manejar lo pinsell d' un hábil artista y posar á la tela ab tota la veritat, lo brillant quadro d' eixa plassa que ma ploma no pot pintar ab tinta negra!

Que té que véurer l' ideya qu' us ne podeu haver format vist á nivell del conjunt que vos descrich, ran de terra, que té que véurer! Desde abaix, la gent priva l' efecte general; los

objectés, en vostra imaginació, no poden pendrer altre forma que la sua propia, la que 's pot palpar; desde mon balcó no 's marcan los perfils ab tanta exactitut, los contorns se borran y unintse tot, forma lo conjunt que vos té embadalits. La prosa d' abaix (permeteume la figura) se vos converteix 'en ma mirada en tendre poesia.

La gentada que hi formigueja dona l' últim cop de má, lo cop magistral á la animació del quadro. No per trovarmhi entremitj, de cap manera: no tinch ganas de sentir regatejar y esvalotars per un xavo; no vull rebre colsadas ni que 'm ratllin la cara ab lo cistell monstruós del beco y del cantiner que portantlo al coll fent provisió, atropellan las testas de mal modo; no m' agradaría massa quó 'm remullesin las mans ab l' aygua fangosa de las escarolas... No, no pot ser: si vull, puch adivinarho desde dalt.

¿Qui no compendría que aquell assistent vá de mala gana enganxat al róssech de sa mestressa, y que á n' aquesta la marmanera l' esvalota per haver promés dos quartos de lo que 'n val deu? .. Allá passa una minyona sandunguera que per lo ben vestida avergonyeix á sa senyora, y se li traslluheix que ab menos mezada s' acontentaría si pogués fer las compras tota sola... Juraría que aquella revenedora ha fet pochs quartos, que l' altre 'ls conta satisfeta... Á la de més enllá, lo rotllo de gent li vuyda la fruyta de las paneras á tota pressá: aixó mateix m' indica que aquesta vent bó, que l' altre no tant. En fi, pot compénder fins si la ballan grassa ó magre 'ls compradors; qui es senyor, qui menestral, qui mal géni, qui bó... tot s' endevina si 's vol. Tothom sab que l' acció marca la meytat del pensament, y de mon observatori dominant, no 's necessita molta perspicácia per adivinar l' altre meytat.

Peró ara, jo no vull tafanejar ni escorcollar las miserias íntimas del món; jo no vull desde mon balcó fer un estudi dels assumptos ó epissodis á que donan lloch los variats grupos de la plassa, no, taleyta interminable fóra aquesta, y lluny de las hermosas impressions qu' experimento.

Jo vull extassiar-me en son conjunt brillant y plé de vida. Jo vull creure al atmirarho que no es un negoci lo que á baix se fá; vull que la imaginació ho transformhi fantasiantho y en sa vagarositat s' hi perdi; vull conservar al retirarme de ma mirada, lo mateix efecte vertiginós que al entrarhi. No me 'n causaria més lo contemplar á vol d' aucell un campament ab

sas tendas de campanya, una romeria instalada al ayre lliure, una manifestació numerosa, una festa nacional, un camp tot molsa rublert de flors gronxadas per lo ventijol.

Vos juro que la il·lusió es complerta: la abundosa verdor de las verduras salpicada pe 'ls vius colors de la fruyta; la dominant blavor dels vestits y brusas de teixit hont hi ressaltan las rojas barretinas, los grochs mocadors de seda y la colorayna general daurada per lo sol esplendorós; vos repetesch que 'l quadro es gran, perfecte, la il·lusió imprescindible, la impressió incomparable, y no es estrany que ho apunti, qui gosa tant recordantho.

IV.

¡La nit! Ombra inmensa, callada y misteriosa, tú, que al pes de tas horas fas clourer las parpellas: qu' engarlandas los somnis falaguers en la florida edat; que 'ts lo contrapés del fatigós trevall, crosseta de la vellesa, bálsam en lo desesper, consol de la miseria, calmant del pobre malalt, jo t' aclam. Vina, esten ton manto brodat d' estrelles de plata; y fes mouer ab tas dolsas alenadas las fulletas dels rosers y las violas de mon balcó. Jo hi estaré recolsat, y refrescada ma pensa ab l' ayre aromatisat per mas floretas, me podré deixondar en lo fantástich panorama que ofereix la plassa.

Fa estona qu' he sentit caurer deu horas en lo vehí campanar y repetidas magestuosament com á torna-veu, per cent timbres distins.

Res de bullici, res de brillants colors: tot es calma y tristos tons.

La celístia no té prou forsa pera marcar la línea divisoria entre la terra y 'l cel.

Si no fos per la feble llum dels fanals d' abaig y la resplandor dels balcons oberts de bat á bat per aurejarse simulant son conjunt una colossal fàbrica trevallant de nit hi ha moments que un hom podria creurer que té á sos peus un abim negre sens fons.

L' oreig distrau lo vértich, pero no aparta lo vel espes de la nit que tot ho embolcalla.

Alguna qu' altra volta lo silenci es interromput per lo tre-

pitj pausat d'algú que passa y per l'enrahonament d'altres que sentintlos no 'ls puch veurer.

De sopte, com per efecte màgich se transforma rapidament lo quadro: Un nuvol s'estripa; per son finestral la llum reflecta la claror que 'l sol li dóna, y carinyosament dristrau las sombras.

Lo cor més aixut s'entrendrex, lo pensament més raquítx se dilata devant de tanta bellesa.

No vullgau véurerhi més que lo vist de bon matí; però banyat ab una llum tan neta, tan sensilla y tan fantástica; lo que allavors ab lo sol té un atractiu, ara ab la lluna 'n té un altre.

Aixis com lo colorit d'un quadro marca lo prisma ab qual deu mirarse. lo tó de mon panorama predisposa á la meditació y á las més atrevidas comparansas.

¿Com deturar que l'esperit impregnat de fantasía me transporti á un nevat paysatge de Suissa, si 'l clar de lluna sembla que nevi los terrats y las teuladas, es á dir, tota la superfície d'aquesta planuria inmensa de pedra trevallada? ¿En hora tan solemne, com privar que los agegantats campanars, sols ab la etxura, m'espliquin la historia de molts épocas, de molts generacions? ¿Es per ventura estrany que la galeria truncada de blancas columnas del primitiu mercat, fassi dá un tom á la imaginació entre las runas de Pompeya y de Palmira? ¿Com se pot contemplar la silueta del Hospital y las afiladas creus ab que rematan sas cúpulas, sens sentirse possehit d'un verdader sentiment caritatiu envers los pobres malalts que gemegan y se moren en los llits afilarats, lluny de la casa hont nasqueren, lluny dels més preuats amors? Si ab pausa travessan la plassa parellas enamoradas, la memoria vos retrata una cita entre jardins de la mitjana edat, reyna de lo més romántich y cavalleresch. Lo rotllo de personas campetxanas que devant de sas barracas fan petar la claca tot prenent la fresca, sens deixar en vaga lo canti d'aygua y la paperina d'anís, obligan á llenyar un apesarat sospir al recort de lo malament qu'hem sabut heretar la tranquilidat de nostres avis.

En fí, cada cosa, cada grupo il·luminat per tan blanca y poética claror, fá que brollin las concepcions més tendres en lo magí ja retornat ab l'oreig de la vesprada.

Tal es la plassa en una nit d'estiu.

¡Benhaja lo cor que bat al contemplar los efectes naturals, lo creat baix de son cel, y las costums de sa terra!

Vaig á fer punt final á mas impresions, convidantvos per la nit de Nadal, á fi de passar una bella estona derrera 'ls vidres de mon balcó. Estich segur que á la sorpresa de veurer á mitja nit aquella munió de caps furmiguejant, aquell deliri de satisfer lo ventre, aquell burgit y cridoria, formant coro, de la gent y la viram, y tanta parada il-luminada ab candelas y quinqués fins un número inconcebible, simulant una festa veneciana, estich segur repetesch, que no solament vos estimulará á coneixer las impresions més amunt descritas, sino que al compendrer sa importancia, pot ser no 'm criticareu l' haverhi perdut lo temps.

Quan esperimento un goig, m' agrada repartirlo: lo fet podrá esser mesquí; pero no, lo pensament.

ANTONI MORERA.

Barcelona y Mars de 1878.

LA BONA FILLA

Premiada ab un pensament de plata en lo Certámen literari. de Sans

JA torna de la guerra
lo Comte, y vá á sa terra;
cent vilas ha guanyat
¡May fòs tornat!

La filla un jorn deixava
promesa, y se n' anava:
—La noya ja déu ser
nobla muller.—

Plorantne sa viudesa
l' espera la Comtesa.
—¿Plorant?—Així ho han dit
á són marit.—

La noya no es casada;
sòn nuvi l' ha deixada;
mès sempre á n' al castell
torna 'l donzell.

No 's sab que pot haverhi;
tothom parla ab misteri.
Lo Comte ja ha arriuat.
¡May fòs tornat!

L' abraça la Comtesa;
 lo Comte ab goig la besa.
 —Per vos, lo marit mèu,
 pregava á Dèu.

—¿Casada es ja ma filla?
 —Fadrina es la pubilla.
 —Promesa va restar.
 —No 's vol casar.

—Casars' llavors volia.
 —Després se 'n penedia.
 Gosar mès ha volgút
 la joventút.

—¿Per qué no 'm fa rebuda?
 —Potser vostra vinguda
 ningú li haurá innovat.
 ¡May fòs tornat!...—

Gement viu y reclosa
 la noya, que sols gosa
 plorantne sòn neguit
 de dia y nit.

Si al fus lo blanch lli enroda,
 si estam ó seda broda,
 tot, ab lo sèu dolor,
 ho mulla ab plor.

Son pare l' ha abraçada:
 —Digáume, filla amada,
 ¿Per qué plorá' y patir?
 —Me vull morir.

Ha mort vostra esperansa,
 vostr' honra vol venjansa;
 mon nuvi m' ha deixat.
 —¡May fòs tornat!

¡Ay! ¡Filla malhaurada!...
 —Vostr' honra está tacada.
 Venjáu lo vostre honor
 y mon dolor.—

Deixánt al vent enrera,
pensant venjansa fera,
lo Comte vá al castell
del vil donzell.

—¿Ahònt es filla 'l tèu pare?

—Ploráu la mia mare
que ab armas ha sortit
vostre marit.

—¡Ay Dèu! ¿Sò descoberta?

—No sab la falta certa.
Per vos m' he deshonrat.
¡May fòs tornat!—

Venjat restá lo pare.
Lo vil donzell tè encara
l' acer que li ha dat mort
clavát al cor.

La noya; enamorada;
—¡Ay! crida, mare amada,
jo vull monja morir
al monestir.

¿Per qué tremola, y resa,
y plora la Comtesa,
y alsar no gosa 'l cap?
Un mort ho sab.

Lo Comte de sa terra
se 'n torna y vá á la guerra;
se 'n porta 'l cor nafrat.

May ha tornat.

FREDERICH SOLER.

Vich 16 Setembre 1877.

* * *

REPOSÉM una estoneta.
—Caminém un poch més, avia ;
¿lo desitx no 'us dona força?
—Desitx y forces me mancan.
—¡Aquesta vall es tan trista!...
—¡Y aquell coster es tan aspre!...
—Pot ser una vall florida
darrera el pujol s' amaga.
—De lluny les flors semblan belles,
mes quant l' home les alcança...
¡Ay mon fill ! l' alé de l' home
es prou pera mustigarlés.
—¿Donchs per qué Deu les flors cria
si l' alé de l' hom les mata?
—Flors que aquí naxen sols son
d' altres belleses semblança;
Deu les sembrá per la terra
perque encenguessen la flama
d' amors mes pures...—¿Y may
aquí baix hem de gosarne?
—Qui 'n gaudeix al mon, les seca
y del cel pert l' anyorança.
—Donchs un mal sembla la vida.
—No; la vida es breu romiatje
les flors, agradòses fites
que 'ns portan á la arribada.
—Al manco les podré veure.
—Mírales, son lo guiatje:
quant pujes la roca nua
florirá la vall llunyana,

y en sent baix veurás florir
 lo cim de l' altra montanya.
 —¡Ay, avia, açò es la Desditxa!
 —¡No, fill, açò es l' Esperança!
 Lo desitx de flors qui 's secan
 te portará á les flors gayes
 que l' alé de Deu reviva,
 que l' alé de l' hom no mata.

THOMÁS FORTEZA.

MADRIGAL

PREGAS!... Oh hermosa, calla,
 que tes paraules amoroses, tendres,
 jamay podrian traspasar la malla
 del meu cor, hont encar bullen les cendres
 del ardent foch d' amor que ab sa cruel dalla
 hi apagá un jorn la mort, per més no encéndres.

Ploras!... pregunta á la fontana bella
 que bes tos peus, de la duresa mia,
 y al punt oirás com te contesta ella:

—Lo viu qui de son cor les claus tenia
 pujá ab elles al cel; y axí, donzella,
 ¿cóm ell son cor obrirte ara podria!—

PAU BERTRAN Y BROS.

UN SOMNI

(TRADUCCIÓ D' HEINE)

A punt ficso no ho sé:... quinse anys té al menos
l' encantadora Inés,
y encara núvols d' or sa pensa poblan,
y encara viu al cel!
No crech que 'n tot l' entorn s' en trovi un' altre
tant hermosa, no ho crech!
y may, quant veu que tots passant la miran,
ha endevinat ni en somnis lo perquè.

Un jorn, quant deya 'l sol á las aucellas
y flors, l' últim adeu,
Inés vegé una llum desconeguda
reflecti' en lo torrent
Aquella nit somiá... los cels ho saben!
que somiá, no ho sé;
mes sé qu' al dematí, al recordá 'l somni
com rosella 's torná son blanch de neu.

Despres ja ho ha sabut que n' era hermosa,
y ha sabut lo perquè
tothom ficsava en ella sa mirada
ab delirant plaher.
Mes ay! pobreta! Ara trepitja espinas,
ara ha baixat del cel;
y en la terra las flors del cor marcidas
no poden ja tornar florir may mes!

Vich, 31 Maig 1878.

FRANCISCO DE P. MASFERRER ARQUIMBAU.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA

LLISTA DE LAS COMPOSICIONS REBUDAS

en Secretaria desde la publicació del Cartell fins al dia de la fetxa.

Núm. 1. Los dos Amors. *Si son dos angelets—no sé pas quin triar.* LORD BAYRON.—2. La Terra. *Mare!*—3. La Caritat. *La caritat es del cel—lo mes sacrosant arcangel.* FREDERICH SOLER.—4. L' amor y l' ambició. *Malhauransa.*—5. Lo Roser del meu balcó. *Spes.*—6. Mestre Blay. *Remordiment.*—7. Follías. *Corrandas son corrandas, corrandas son cansons.*—8. Fé. *Quand on aime on croit.*—9. Bon llegat. ***—10. L' ombra d' un héroe. *23 de Janer.*—11. Jesu. Christ. *Redenció.*—12. Foch d' istiu. *Visca l' istiu—visca l' amor.*—13. Natura. *Primavera della vitta.*—14. Lo fill de la Comptesa. *La mare es un segon Deu.*—15. Lo Riu. *Torrent devalla.*—16. Al fi.. dona. *Souvent femme varie—bien folle qui s' y fie.*—17. La Donzella. *Veyam?*—18. L' esperit Catalá. *Avant.*—19. La Orfaneta. *Cuando será que pued 1—libre de esta prision volar al cielo?* FRAY LUIS DE LEON.—20. Lla d' allá. *Fides.*—21. Lo cant de la Patria. *Vox populi, vox Dei.*—22. La bonaventura. *Gitaneta, gitaneta. Digas ¿que 'm serva la sort?*—23. Sátira. *A Blay.*—24. L' Esdevenir. *Fides.*—25. Mestre Jaume. *On en parlara longtemps,—on parlara de sa gloire.* BERANGER.—26. La pubilla del Castell. *Dissort.*—27. La Mort. *Compensació.*

Lo que 's fa públich pera coneixement dels interessats.

Barcelona 16 Mars de 1879.—Per A. del C., lo Secretari, *Emili Vilanova.*

NOVAS

últims de la present setmana comensarà á repartirse á nostres subscriptors l'obra de D. Emili Vilanova *DEL MEU TROS, escenas casulanas, del carré y de més enfora.* Aquest volum es lo primer de la *Biblioteca de La Renaixensa.*

La Gaceta de Madrid ha publicat ja l' amnistía de la prempsa. Lo dia 3o de Mars tornarà á apareixer la Revista catalana *La Renaixensa*, qu' entrarà en l' any nové de sa publicació.

En lo teatro del Circo s' ha estrenat la sarsuela en dos actes *L' Angeleta y l' Angelet*, lletra y música de D. Joseph Coll y Britapaja.

Ha sigut nombrat president de la secció literaria del «Rat-penat» D. Teodor Llorente.

La semana próxima comensarà á publicarse á Reus un periódich semanal titolat *Lo Campanar de Reus.*

La *Associació d' enginyers industrials* ha tingut la galantería de remetrens lo quadern II—tomo I dels travalls llegits en las vetlladas que la mentada societat celebra. Conté importantíssims travalls, tots ells de gran utilitat com pot veurers per lo següent índice:

Discurso leído por D. José Vallhonesto en el acto de tomar posesion de la presidencia.

Resistencia de materiales, por D. Manuel Garbayo y Moreno.

Consideraciones acerca de algunos medios para la extincion de los incendios, por D. José Vallhonesto y Vendrell.

Purgador de los depósitos terreos que se acumulan en los generadores de vapor, por D. José Pascual y Deop.

Forma un quadern de 128 planas habenthi al final quatre láminas. tres pera ilustrar lo treball del Sr. Moreno y la darrera pera la mellor comprensió de la memoria del Sr. Pascual.

A la exposició de quadros forasters ha seguit una valenta resposta dels artistes paisans nostres. Acudan á posarse á casa Parés los quadros com los aucells de pas als arbres dels colls avants d' empendrer son vol á ignorat pais. Uns de brillant plomatxe fan vibrar alegres y armoniosas notas, plens de vida y mohiment; altres de divers matis exalan ab suau calma dols y trist cant y altres per últim ¡los pobres! massa novells encara ó decrepits ja, sols tenen forsas per arribar ab pesat vol y fatigós alé á las mes baixas brancas, ran de terra, ahont passen horas y horas..... sens poder moltas vegadas fer nova volada. Deixarem á aquestos cobrar en pau novas forsas y nos dirigirem á lo bo de lo novament presentat.

Lo Sr. Urgell porta la ventatge en cantitat y calitat. Sis quadros tenim presents de nostre paisajista. Una marina, un carrer, una reproducció de «*la oració de la tarde*» y tres paisatjes, un d' ivern, un de primavera y un altre de tardor. La marina es de matinada ab la fesomia propia d' aquesta en nostra costa de llevant y fa perfecta impresió del rich natural. De dimensió considerable lo cuadro no pot ser mes sensill; á primer terme una platja erma ahont se veu encara lo róssech de fosca y trasparente glassa que la nit hi arrastra, un mar d' onadas glaucas, de gropa tersa y de dolsas sumadas, aixecantse peresosas com per mirar unas sobre altrás á la claror de l' aubada la platja ahont van á ajeurers, y mes enllá, á l' orisont, una faixa de nuvols opalins que los primers raitxs del sol desteixen en tofas de lluminosa porpra y escarlata en una atmósfera de polsina d' or y esmeralda. Dos petitas barcas venen á posar lo cuadro á escala. Lo carrer es dels característichs de nostras montanyas, fondo, ple d' aire y sombra, en fi, tal com l' hi pertoca en lo natural. La reproducció (número no sabem cuants) del conegut cuadro «*la oració de la tarde*» té de complaure al industrial, pero tanta repetició la sentim per l' artista. Se prescindeix en lo paisatge d' ivern de la consabuda *mise en scene* de neus y arbres secs y abets y masías de puntxeguda teulada; aquell ivern es lo nostre, ab la terra fosca de humitat com després d' una glassada y ab una vegetació d' aquest vert-blau intens, obscur de las fullas perennes que s' aplanan, s' arrauleix sota un cel blanc gris plé de llum y de núvols petits, espessos y com congelats. Per nosaltres son com á execussió mes debils los quadros de primavera y tardor, pero fins en aquets lo senyor Urgell es artista de valer, ab un modo de sentir grave característich que alguna vegada l' hi ha produhit alguna crítica injusta. Aixó es una compleció, no un defecte. Si hagués sigut músich las composicions de nostre pintor haurian recordat lo cant plá ó la melangía de nostras cansons populars. Lo cuadro de primavera es d' entonació freda, lo de tardor de cromatisació calenta, potser las dos entonacions excessivas; semblan fets per contrast y per vencer dificultats d' expressió, per ferhi glatir á l' un la vida incipient, interna á pesar del mort y fret medi exterior, á l' altre per mostrarhi l' extenuació en mitx dels ultims y ardents fochs d' una tarda calurosa. Las abocetadas figuras dels dos quadros substitueixen un retol, primavera, algunas criaturas y tardor, una vella decrepita; aixó es potser trivial. Pero á pesar de tot los dos quadros nos fan l' efecte poétich del comens y acabament d' aquella trista conversa en «*las dos fullas*» de Becquer, al apartar los ulls del últim cuadro nos quedá una impresió penosa, com si sentíssim la ventada que debia arreballar aquellas últimas secas fullas que s' gronxaban cruixint en las altas brancas dels pollanchs.

Del Sr. Armet recordém dos paisatjes, l' un bonich, l' altre mes,

tots dos potser massa bonichs per ser naturals, tots dos d' elegant factura. Los arbres, d' aquells verts y d' aquells grochs sempre tendres é iguals, lo cel, las aigües, las figuras corran á apilarse totes al primer terme com per entregar'hi una especie d' alegre festa sobre la flonja y espesa catifa d' herbas que s' hi crian. Las figuras que poblan los cuadros apar que per compromís portan trajo á la moderna y que esperan l' ausencia del públich per convertirse follament en faunos y bacants. Lo Sr. Armet, especie d' Anacreont de la pintura, veu lo natural per son costat rialler.

Lo contrari l' hi ocorra al reputat Sr. Vayreda en lo paisatjet vagorosament tetric y molt apreciable que presenta. Sembla que los jochs y lo bany d' aquellas noyas tenen de finir d' una manera trágica, al estil de balada montanyesa, segons l' escenari que las envolta.

Lo Sr. Martí y Alsina te exposat un quadret, representant una senyoreta, discretament pintat y recordant al mestre; lo Sr. Amado algunas acuarelas més ben apuntadas de dibuix que valentas d' iluminació; lo Sr. Amell una eixida de casa de pagés ben presentada y sentida pero de colorit enfumat y lo Sr. Reynés un retrato y un tros de Rambla de molt relleu y valent y justament abocetats, pero com fets d' impressió y més per l' estudi del natural que pel públich.

Finalment sobre lo pavés, es dir, devant de la envellutada cortina, en lo lloch d' honor y voltats per la acostumada tanca de cordons emborlats, lo Sr. Borrell exposa un retrato y tres paissatjes. Lo retrato surt ab valentia del quadro y es de bon color y expressiu, potser tendint á una exageració que l' acostaria ab un pas més á la caricatura. Los tres paissatjes de la Cerdanya se poden perdonar pels bons antecedents del autor, esperant que no hi haurá causas agravants per reincidencia.

Al sortir de casa-Parés, tenint vivas en la memoria las altas qualitats dels artistes nostres que allí exposan y á la vista las reproduccions de las obras mestres de Muncacksi, Jean P. Laurens, Alma Tadema, Gerôme, Meissonier, Hans Machart, Gnaus, Neuville y altres nos preguntabam una vegada més, quan trobarán aquellas qualitats l' aplicació á los objectes de que son dignes y quan empendrán resoltament nostres pintors lo camí de las grans obras.

Acaba de constituirse en l' industriosa ciutat de Sabadell un *Centre catalanista literari*, formant sa Junta Directiva los Srs. D. Marnel Ribot y Serra, *President*; D. Ricart Sanpere y Tort, *Vice-president*; D. Jaume Casablanca, *Secretari*; D. Ramon Gorchs, *Tresorer*; D. Joseph Romeu y D. Salvador Brú, *Vocals*; inaugurant sas funcions ab una vetllada que se celebrarà ab tota solemnitat lo diumenje 23 del corrent, á las 8 del vespre, en lo saló Ibéric de dita ciutat. Al efecte han sigut invitats á pëndrehi part varios coneguts escriptors d' eixa capital.

A primers del próxim estiu tindrem lo gust de veurer entre nosaltres al celebrat pintor catalá En Roman Ribera.

La Academia de Bellas Arts ha recomanat á la Diputació provincial la compra dels retaules de S. Eloy que ven lo gremi d' argenters. Esperém que la Corporació que tantas probas te donadas de son amor á las bellas arts no sols atendrá la súplica indicada sino que en los Museos que va á crear procurarà per tots los poderosos medis que té en sas mans hi trobin cabuda los excelents retaules

qu' escampats per Catalunya indiquen nostra antiga valua en la pintura, tal com pocas nacions poden presentarla.

Dintre breus dias veurá la llum pública lo tomo tercer de la important obra que baix lo títol de *Historia del derecho en Catalunya, Mallorca y Valencia* está escribint D. Benvingut Oliver.

Ha arribat á aquesta ciutat pera visitar á sa familia y numerosos amichs, D. Jaume Martí y Duran, un dels fundadors y més entusiastas redactors de *La Aureneta*, en la que ha publicat infinitat de articles y poesías ab son nom y ab lo pseudónim de *Fra Angelich*. Com á catalanistas y admiradors de tots aquells qu' en llunyas terras sostenen la literatura catalana, saludém coralmant á n' en Martí que tant s' ha esforsat per la mateixa obra en que treballém nosaltres.

Hem rebut una memoria sobre la *condició de la propietat agrícola en la provincia de Gerona*, que acaba de publicar D. Emili Grahit. Aquesta obra que obtingué accésit en la *Associació literaria* de aquella ciutat, conté curiosas noticias sobre la condició de la mentada propietat desde los temps primitius de la reconquesta fins á la promulgació dels usatjes. L' obra está impresa elegantment en los tallers de D. Vicens Dorca y forma un quadern de 64 planas.

Ab lo títol de *Veus escampadas* posará dintre breus dias á la venta, lo distingit poeta D. Joseph Martí Folguera, un tomo hont están recullidas sas més celebradas poesías catalanas. Tenintnos d' ocupar en secció apart d' aquesta obra, segons sa importancia mereix, nos reservém per avuy lo seu judici. Lo llibre, estampat ab elegancia en la ciutat de Reus, conté 78 poesías y estaré de venta en las principals llibrerías al preu de 10 rals.

L' erudit escriptor D. Felip Benici Navarro, ha deixat de redactar la crónica bibliográfica de la *Revista de España*. Agrahidas li estarán las lletras catalanas al Sr. Navarro, per la brillant defensa que d' ellas ha vingut fent en dita important revista. Nosaltres que som los primers en consignar sempre lo desviament per la literatura que 'ns es propia, dels escriptors castellans, nos complahém avuy en manifestar del fons de nostre cor al escriptor distingit, lo sentiment ab que hem vist sa separació, qual motiu ignorém encara. Al Sr. Navarro, que 'ns consta escriu ab perfecció la llengua catalana, li oferim las planas de nostra Revista. Molt honrats nos tindrem sempre ab sa distingida colaboració.

S' ha publicat una melodía titolada *¡Morta!* lletra del Sr. Matheu y música del Sr. Laporta.

Lo dia del benefici del Sr. Fuentes, en lo teatro Romea, se cantaren varias melodías d' un volum que veurá la llum próximament, originals del Sr. Ferran, sent la lletra deguda á nostres principals escriptors.

Lo dia 18 de Maig, celebraré á Tarragona un certámen l' *Ateneo Tarraconense de la clase obrera*.

A mes d' altres premis per la literatura castellana sola, podrá obter la literatura nostra als següents:

Una lira de plata, oferta per la Excma. Diputació provincial al autor de la millor composició *A Poblet*. Una magnífica corona de plata dedicada per l' Ajuntament á la millor composició *A Sant Francesch*. Un objecte d' art ofert per lo soci D. Joan Canyellas al autor de la millor composició sobre lo *siti de Tarragona á principis d' aquest sigle*. Un pensament d' or dedicat per la societat *La Artesana* al millor cant á *Las glorias de Tarragona*.

Los trevalls deurán ser remesos al president del Ateneo, D. Pere Martí Ferré de la manera qu' es de costum en altres certámens, avans del 1 de Maig.

Hem vist ab gust unas magníficas fotografías degudas al Sr. Sala, que representan al distingit actor del Teatre Romea D. Lleó Fontova, en l' acte d' interpretar tipos d' obras catalanas.

Dintre pochos dias veurá la llum pública un setmanari catalá. La forma será completament iguala á la de *La Bandera catalana* y s' ocuparà únicament de literatura.

Devant d' una numerosa concurrència tingué lloch diumenje passat la lectura de varias poesias ab motiu de la repartició de premis d' un certámen qu' obrí lo Sr. Salvador Masriera á fi de amenisar las reunions familiars que periódicament celebra. Totas las poesias obtingueren justos aplausos, sortint satisfeta la concurrència de la agradable vetllada que li proporcioná dit senyor.

Habem rebut lo nou llibre qu' acaba de publicar D. Gayetá Vidal y Valenciano baix lo titol *Consideracions sobre la literatura popular catalana*. En èll y per medi de las dos cartas que 'l componen, demostra fins á quin punt poden conduhir las exageracions del entusiasme als que 's dedican en una ó altre forma al manteniment de nostra renaixensa, fixant lo terme que dehuen seguir perquè sos esforços sian profitosos. Recomeném dita obra á tots los amants de nostra literatura convensuts de que ningú 's doldrá de s' adquisició. Se troba de venda en las llibrerias d' Alvar Verdaguer, Rambla, devant del Liceo y de Texidó y Parera, carrer del Pi, número 6, al preu de una pesseta.

SUMARI

CONRAT ROURE.	Discurs necrológich en conmemoració del músich-poeta En Joseph Anselm Clavé.	225
RAMON SORIANO.	Apuntes per la Monografía de la Catedral basílica de Santa Creu y Santa Eulalia de Barcelona.	240
ANTONI MORERA.	Desde mon balcó.	261
FREDERICH SOLER.	La bona filla.	269
THOMÁS FORTEZA.	* * * * *	272
PAU BERTRAN Y BROS.	Madrigal.	273
F. DE P. MASFERRER.	Un somni.	274
	Consistori dels Jochs Florals de Barcelona.	275
	Novas.	223